Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 28 МАРТ, 1987 ШУ. ★ № 37 (7383). ★ Мах 3 кеп.

ПЯТИЛЕТКА ШИН ШЕРА ПЛАН—ОКТЯБРА 70 ШУ ДУЗАШ

ЯХЬА ДНЕВНИК

ЛаьрхIар кхоачашду

ДIадахача шера продукци маьхалъяккхара даькъе хадданза тIехьаюсаш чакхъяьлар Грозненски консервни завода коллектив. ДIахо йодача хана иштта къахьега йиш йоацилга кхета а даь, шоай коллектива болх эргабаьккха тоабара оарцагIбаьлар предприяте кулгалхой, общественни организацеш. Цу тIулакха тIаерзаяь дукха мероприятеш чакхъяха йолайнр. Цудухьа дерригача технико-экономически хьокхамий планаш толамца кхоачашъеш хьабоагIа завода болхлой ер шу доладелча денз. Цу юкъа паччахьалкхен планал совгIа цар маьхалъяьккхай 600 эзар сома маьхал тIех йола тайп-тайпара продукци. Соахка укх хана яьккхачул 30 процент дукхагIа продукци ехкай цар. Оттабаьча боарамал тIех арахийцай 28 эзар сом мах бола товарни продукци, цу даькъе 222 туб консерваш а йолаш.

Шоай потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараш а бIаь процент кхоачашдаьд консервщикаша. Къахьегама овсарле лакхъяра шин бетта план 105,3 процент кхоачаш а яь, соахка цу юкъа хинначул из лакхъяьй 11,1 процент. Духхьал из лакхъяра чотагIа хьаяьй планал совгIа ара мел хийца товарни продукци. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах укх шера цар паччахьалкхенна кходаьд кхо эзар сом.

Шоай производственни хьокхамаш денгара денга дикагIа а хулийташ, хьнаре къахьегаш хиларца белгалъяьннай Кошелева Ольга Михайловнас кулгалдеча сомий цехен Эльмурзаев Эмиди керте латтача фабрикатни цехен коллективаш. Цар хIанзлехьа толамца кхоачашъяьй укх шера хьалхарча квартала задани.

* * *

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача цIейя сийна къахьегама вахте эттача Карабулакски химически реагентий завода болхлоша бIубенна къахьегаш чакхйоаккхаш латт укх шера хьалхара квартал. Ер шу доладелча денз хIанзлехьа паччахьалкхен планал совгIа арахийцай ткъаьх эзар сома маьха товарни продукци. Из ерригa хIана яц аьнна лакхерча категорех а я. Тайп - тайпара продукци маьхалъяккхарен договорни декхарех шоай потребителашта поставкаш яреи заданеш а толамаца кхоачашъю цар. Хьаеча продукцега дIадодар лохдарах кходаьд эзараш сомаш.

Къахьегама овсарле лакхъяра шин бетта задани 43 процент тIехкхоачашъяьй завода коллективо. Иштта толам баккха цуп вIаштIехьдаьннад технологически режим даим нийса лелаярах, производственни мощностехи балха ханахи бизза пайда ийбарах.

Къаьстта дика болх а беш, ше укх юбилейни шера тIайийцача декхарех тIехдика лоархIаеш я Коломыцев Александр Дмитриевича кулгалдеча химически реагенташ хьаеча цеха коллектив.

Деша дай бац

ШийтталагIча пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра, Сийлахьбоккхача Октябра 70 шу дузача цIейна баха ма боагIара сийленца накъабахара доккхий декхараш тIайийцад «Чечeнингушстройматериалы» производственни объединене болхлоша. Чакхйоалаш латт укх шера хьалхара квартал. Ер шу доладелча денз цар баьча балха итоагаш йича гуш да тIайийца декхараш меттел, паччахьалкхен план а цар кхоачаш ца еш хилар. Шу доладелча денз объединене коллективо планагIа йоагIачох хьа ца еш йисай 360 эзар гаргга етта кирпишк.

Цунна чуйоагIача кирпишкаш еча заводех тIехьаюсаш я Хаутиев Хьусена Мовла керте латтача Назрановски кирпишкаш еча завода коллектив. Цо духхьал хьалхарча шин бетта маьхала ца йоаккхаш йисай 37 эзар сома маьха товарни продукци. ХIаьта тIайийца декхараш-м дувца а дезац.

Иштта паччахьалкхен плани тIайийца декхараши кхоачаш ца деш, дуккхача хана денз хьайоагIарех я Дециев Саид - Магомет Ильясовича кулгалдеча Малгобекски кирпишк еча завода коллектив. Ер шу доладелча денз хIанзлехьа цо маьхала ца йоаккхаш йисай цхьайтта эзар сома маьха продукци, ара ца хецаш йисай нийс эзар сом мах бола товарни продукци. 127 эзар етта кирпишк йоагIачул кIезигагIа хьа а яь, паччахьалкхен декхар а тIадисад цунна.

Ах - астагIа лелхаш болх беш я укх юбилейни шера Имиев ИбраьхIима Беслана кулгалдеча Грозненски шоллагIча гIишлон материалий комбината коллектив а. Продукци маьхалъяккхара даькъе духхьал укх шера хьалхарча шин бетта цунна тIадиса паччахьалкхен декхар 33 эзар сом да. Цу юкъа ара ца хецаш йисай 218 эзар етта кирпишк.

Лакхе цIераш яьха къахьегама коллективаш тIехьайисара керттера бахьанаш да цар шоай болх эрга а баьккха тоа ца бар, къаьнача хьисапе къахьегар. Дукха моттигаш нийслу къахьегамен производственнин дисциплина телхаеш, брак йолаш кирпишк арахецаш. Хьаькъалца вIаштIехьъяьккхаяц цехашта, бригадашта, сменашта юкъера социалистически яхьи болхлой къахьегами. Цудухьа вIаштIехьдалац цар производственни мощностехи балха ханахи бизза пайда ийбе а, боагIача боарамагIа болх бе а.

Ди тIехьа шерлуш, тоалуш йоагIа Нохч - ГIалгIайчен столица город Грозный. Къаьстта дукха хьалъю укхаза укх тIеххьарча шерашка соцкультбыта объекташ, нах чубаха цIенош. Нохч - ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIача СМУ-4 гIишлонхоша хьинаре дакъа лоацаш хьалъяьй царех дукха яраш. ХIанз цар Черноречье яхача поселке хьалдеш да 45 квартира йола цIа. Из хIанзлехьа хьалдетта даьннад. Сихденна деш да цига отделочни, сантехнически, кхыдола балхаш. Паччахьалкхен планагIа шоллагIа квартал чакхйоалача хана эксплуатаце дIадала дезаш дола из цIа май бутт бовлехьа йистедаккха лерхI цар.

Цига белгалбаьнна дика къахьегаш ба мастер Льянов Мурат Магомедович керте латтача участка гIишлонхой. Хьинаре къа а хьегаш, даим яхье хьалха латташ хиларца белгалбаьнна ба каменщикаш, коммунистически къахьегама ударникаш Альбикажуев Саид-Ахьмад, Абдулаев Хамзан, Музаев Iийса, кхы дуккха бараш а. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа цаIи ахи норма кхоачашъю цар. Овсаре къахьегарал совгIа шоаш деш дола гIишлон-монтажни балхаш цхьаккха тайпа даккха гIалат доацаш, дикеи тIехдикеи мара хилийтац цар. Цудухьа оал царех уж къахьегаш бола участок массаза а тешаме я аьле.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) участка мастер М. Льянов, каменщикаш С.-А. Альбикажуев, Х. Абдуллаев, I. Музаев шоашта хьалхашка латтача декхарех лаьца дагабоалаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

НИЗ КХОАЧАРГБА

Мехка Кхачан программа кхоачашъеча ма могга дукхагIа ялат, шекара свеклаш, коартолаш, кхы тайпа юрта боахама продукташ яха гIерташ беркате къахьегаш ба «Назрановский» совхоза болхлой.

Хаоттамо чIоагIа духьале яьяле а дIадахача шера аьттув баьлар цар уж паччахьалкхенга йохкара планаш дикка тIеххоачашъе. Из толам баккха низ дIакхаьчар культураш дIаерца, хьалкхеярца, чуэцарца дувзаденна дерригa балхаш агротехнически бокъонаша дIа ма деххара шоай ханнахьеи дикеи чакхдахарах, интенсивни технологи юкъейоалаярах, механизаторий къахьегам коллективни подрядагIа вIаштIехьбаккхарах.

Массадолча хIаманна цIенхаштта кийчо яь дIадоладаьд укх шера а совхоза механизатораша шоай кхашкара балхаш. Болх бе йиш йолаш денача массехк дийнахьа пхи эзар гектар хулача гурахьа зяба лаьрхIа аьха хиннача лаьтташта макхаш а даьха 200 гектара тIа вIашагIъэбаь кени горохи, 50 гектара тIа коартолаш дIайийнай цар.

ЦаI Наьсар - Кертерчеи шоллагIъяр Аьлтий-Юртарчен отделенешка ши звено я коартолаш лелаеш. Царна кулгалдеш ба дуккхача ханз денз из культура хьал а кхееш йоккха балха опыт караерзаяь механизатораш Мержоев Сулеймани Хачубаров Хьадиси. Укх шера доккхий социалистически декхараш тIайийцад цар. Мержоева звенос дош деннад планагIа яха йоагIараш 125 центнер йолаш хIара гектара тIара 250 центнер коартолаш яха, Хачубарова кулгалдечо лерхI 200 центнер яккха.

Шоай декхараш кхоачашдара оарцагIбаьнна механизатораш. Укх деношка ший вешийца Мержоев Мохьмадаца 20 гектара тIа «Волжанка» яхача фух йола коартолаш дIайийнай Сулеймана. ХIаьта цунца социалистически яхь лелаеча Хачубарова ший новкъостаца Оздоев Бисолтаца 30 гектара тIа дIайийнай уж. Шинна а звенос дIае езараш 150 гектар я. Юхейисараш дикагIча деношка дIайийна яхара шоай низ дIакхоачар дергдолаш ба хьалхалатта механизатораш.

Укх бIаьсти эггара дукхагIа хьажкIаши шекара свеклаши йолаш пхи эзар гектара тIа тайп-тайпара культураш дIае езаш ба совхоза ворххIе а бригадера механизатораш. Уж дIаерца дувзаденна балхаш шоай ханнахьа чакхдаха таро йолаш ба. Цхьабакъда, укх тIеххьарча деношка делхача догIашеи лайвои чIоагIа духьале ю царна кхашкара балхаш дIа ца дохийташ.

— Хаоттам телхарах цкъарчоа гIулакх иштта нийсденнадале а тIехьа ца йоалийташ ерригa культураш дIайийна яха тхоай механизаторий низ дIакхоачаргхиларах тийша да тхо, —йоах совхоза директора Дударов Батыра.

С. АУШЕВ.

18 АПРЕЛЕ — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

Дика кийчбеннаб

Къаьстта дика кийчо еш ба Грозненски биохимически завода болхлой В. И. Ленин ваь 117 шу дузача цIейна хетадаь укх шера 18 апреле хула Ерригсоюзни субботник хьинаре къахьегарца белгалдаккхара. Цига дакъа лоацаш хургва предприятера 550 болхло, инженерно-технически болхло, гIулакхера нах. Царна юкъе а къаьстта дика къахьегарца шоай новкъосташта хьокхам тела дош деннарех ва 70 коммунист, бIаь совгIа комсомолец.

Ерригсоюзни коммунистически субботник долча дийнахьа шоай массазарча балха моттигашка къахьегаш бараша арахецаргья 89 эзар сома маьха продукци, цунах заданел совгIа яр 12 эзар сом мах болаш а йолаш. Технологически цехий болхлоша оттабаьча боарамал дукхагIа хьаергья цаIи ахи тонн растворитель, 20 тонн премыксаш, дукха «B_{12}» яха витамин.

Керттерча производстве къахьегаш боапача ремонтно - механически служба болхлоша, инженерно - технически болхлоша ремонт ергья пхе насоса, 15 задвижкана, КИП-ен автоматикаи кхойтта прибора, итт электрооборудованена.

Предприяте коа, гонахьарча моттигашка лостам беш бараша цхьа эзар квадратни метр дIалоацаш йолча производственни басараш хьоккаргда, кIир тохаргья помещенешта, оборудованена, 1200 квадратни метр дола завода ков цIендаь, лостам бергба. Цар хьагул а даь, «Вторчермете» дIалургда пхи тонн тиша аьшк, дIайогIаргья 250 ган кIортарги.

18 апреле кхыча деношкарчул дуккха овсарегIа шоаш къахьегаш даькха 4,5 эзар сом алапи пятилетка фонда юкъедахьа дош деннад биохимикаша.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ТIехдика продукци хьаергья

Къаьстта белгала да ер шу СССР 60 шу дизара цIерагIча Грозненски «Оргтехника» яхача производственни объединенена. Из вай республике эггара хьалхарчарца госприемкана юкъейоалаяьрех я. Цу даькъе шийна хьалхашка латта декхараш толамца кхоачаш а деш къахьег цун коллектива. Сийлахьбоккхача Октябра 70 шу дузача цIей сийна доккхий декхараш тIайийцад цо. Кхыча деношкарчул дуккха овсарегIа болх а беш, белгалдаккха лерхI В. И. Ленин ваь 117 шу дизара хетадаь Ерригсоюзни коммунистически субботник.

«Щеча шоаттадийнахьа» объединене балха араваргва 2690 саг. Коммунистически субботнике дакъа лоацараштa хьокхам а телаш болх бе дош деннад объединечерча 280 коммуниста, 340 комсомольца, ткъо совгIча тIемеи къахьегамен ветерана.

Массазарча шоай балха моттигашка къахьегаш хургва 1160 машинашъер. Цар цу дийнахьа арахецаргья 60 эзар сома маьха промышленни продукци, 13200 сом мах бола халкъа эша товараш. Из ерригa продукци тIехдика а йолаш госприемкагIа чакхъяккха лаьрхIад.

18 апреле кхоьча бийдала, материалий чотагIа къахьега дош деннад А. И. Петришев керте латтача ялхлагIча цеха болхлоша.

Предприяте коа, гонахьарча моттигашка лостам беш хургва 1530 саг, хьагул а даь, «Вторчермете» дIалургда кхо тонн тиша аьшк, дIайогIаргья 200 ган кIотарги.

Яхье а баьнна, коммунистически субботнике шоай керттерча производстве къахьегаш бараша цу дийнахьа шоаш даькха 4 эзар сом алапи пятилетка фонден машара фонде 500 соми дIадала дош деннад машинашъераша.

Б. КОСТОЕВ.

Фонде дIачулургда 2000 сом

Укх шера 18 апреле В. И. Ленин ваь 117 шу дузача дезача денна хетадаь Ерригсоюзни коммунистически субботник дара Москверча болхлоша дIайолаяь инициатива къоабалъеш хьаллацай Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхоза къахьегамхоша.

«Щеча шоаттадийнахьа» хьинаре къахьегаш хургва колхозхоех 580, пенсионерехи цIеннoанoехи 40 саг.

Къахьегама овсарле къаьстта лакха йолаш цIей долча дийнахьа болх бе лаьрхIад Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата, КПСС Грозненски райкома бюро члена Морозов Георгий Петровичен колхоза парткома члена Далаев Айндеи кулгалдеча бригадашкарча механизатораша. Цар 150 гектара тIа силоса лаьрхIа йола хьажкIаш дIаюргья, кхашка кхы тIа де деза балхаш дергда.

Субботник долча дийнахьа шишша балха норма кхоачашъе дош деннад хьалхалаттача механизатораша Величко Федор Алексеевича, Горшенев Виктор Леонтьевича, Тутаев Касыма, Детистов Василий Васильевича, кхыбараша.

Хьинареча къахьегамца из доккха цIей дезде лаьрхIа ба колхоза дикагIбола дояркаш Къахьегама Сийлен II, III степена орденаш лелаю Хадизова Тоита Умаровна, районни Совета депутати колхоза парткома члени йола Овчинникова Зинаида Иосифовна, Мельникова Валентина Ивановна, Чеботарева Вера Михайловна, кхыбараш.

Колхоза хьайбаш леладераша декхар тIайийцад цу дийнахьа 800 килограмм шура дукхагIа яккха. ХIанз юкъера лаьрхIача дийнахьа 6,2 тонн шура йохк цар паччахьалкхенга. ХIаьта дIаеннар 7 тонн хургья.

Колхозхоша даьккха 2 эзар сом хулаш дола алапи пятилетка фонде дIачудала оттадаьд.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете 24 марта хиннача заседане министерствай, ведомствай — капитальни гIишлош еча боахама механизм эргаяьккха тоаяра йолча заказчиккий балхах дола дош дийцар. Цу хьакъехьа тоъал болх баьлга хьа хьекха, Министрий Совето белгалдаьхар цIенхаштта дола гIалаташи кхоачамбоацараши. Республике доагIача тайпара дIадаржац боахама хьисапе гIишлош хьалъяр. 1986 шера пайда ца эцаш дисад кхо миллион сом совгIа.

Министерствай, ведомствай, предприятей дуккхача кулгалхоша капитальни вложенеш керда гIишлош яра дIахьожаю, хIаьта болх беш йолча предприятешта реконструкции техперевооружении яр тесса дут. Ведомствашa-заказчикаша план оттаю шу вIалла дIа а доладалале, телхаду финансировани яра дола дIадехараш, 1987 шерагара денз шоайла барт а баь оттадаьча договорни маьхашка далара ханаш тувлаялийтай.

Оборудованена монтаж яр сихдара де дезараш дац, ца оттаяьча нормал тIех йолча оборудоване запасаш кIезиглац, хIаьта цхьайолча предприятешка уж лохлуш а йоагIа.

ДоагIача тайпара хьадехац гIишлон балхий дикал тоаяр. ДIахо йодаш я проекташа ма яххара йоацеи дукха кхоачамбоацараш долеи объекташ эксплуатаце дIаялара харцахьара практика, из дарца доккха зе ду халкъа боахама, доагIача тайпара объекташ эксплуатаце дIаялара.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето хьадийхар «Севкавнефтегазпереработка», «Грознефтеоргсинтез», «Грознефть» объединеней, НГIАССР Госагропрома, Грозненски «Госкомнефтепродуктай» управлене, Къулбаседа-Кавказа магистральни нефтепроводий управлене, Грозненскии Гудермесскии биохимзаводий, цемент еча завода, «Красный молот» завода, НГIАССР Министрий Советашкарча УКС-ай, Грозненски горисполкома кулгалхошкара кхоачамбоацараш дIадахар. ШийтталагIча пятилетке гIишлош еча боахама способ дегIаяр вIаштIехьдаккха, цу кIийлен тIа болх беш йолча предприятешта керда технически Iалашои реконструкции яра культурно-бытовой гIишлош яр дегIадоалапара фондах пайда эцар кхоачашде. Хоадам боллаш де дезараш де гIишлошъяра ший доалахьара базэ чIоагIъяра, кооперативни хьисапе гIишлон материалаши конструкцеши арахецара эша производственни низалаш хьаяра.

Заказчикаш декхарийла ба гIишлош еча моттигашка оборудоване комплексни поставкаш яр вIаштIехьдаккха, из гIишлон-монтажни балхаш кхоачашдарцеи объекташ болх бе йолаялийтарцеи ханащца дувзаш, цу кIийлен тIа нормаша дIадеххачунга хьежжа дIа ца оттаяьча оборудоване запасаш кIезигъяр Iалашде.

НГIАССР Госагропром декхарийла я е езаш йола кийчо чакх а яьккха. 1987 шера «Монолит-90» яха комплексни программа кхоачашъяр а 1987 шера монолитни нах бахаш дола цIенош хьадар а дIадоладе. ЧIега дIатоха мара ца безаш нах Iеш дола цIеноши кхыйола социальни лостам бола объекташи хьаяра эшаш йола проектно-гIишлон объединени вIашагIтохар сихде.

Республикерча маьхий паччахьалкхен дисциплина чакхъяккхара бола ведомственни тIахьожам мишта латт а из тоаяра фу де деза а яхача дешага хьежаб. Министрий Совето НГIАССР Госагропрома, бахача наха бытовой гIулакхаш дара, моттигерча промышленноста, торговле министерствай, маькхапродуктай управлене, «Пищепром» треста кулгалхой теркам тIабахийтаб царна чуйоагIача предприятешка маьхаш хьахулача цIенхаштта кхоачамбоацараш долга, царгара маьхий паччахьалкхен дисциплина цIенхаштта чакхъяккхара де дезараш дар хьадийхад. Заседане ладийгIар 1986 шера 25 июлегара КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета соцамо дIадехачунга хьежжа район социально-экономически дегIайоалаяр сихдара исполнительни комитета баьча балхах льаца дийцача Гудермесски горисполкома председателга Г. Х. Эльмурзаевга. Министрий Совето белгалдаьккхар, лакхе хьоабаьча соцамо яхар ларде а лоацаш, район боахама, социально-культурни даькъе дегIайоалаяр сихдара горисполкомо тоъал организаторскии массово-политическии болх баьлга. Из дара шерра юкъеоз къахьегамхой. Лакхлу Советий сессей, массазарча комиссей балха эффективность, халкъа депутатий лоархIам, шерлу дар дIаалар. Цо новкъостал даьд район комплексно дегIайоалаяр тоаде, 1986 шерарен ерригача пятилеткан планаши социалистически декхараши кхоачашде.

Цунца цхьана Министрий Совето белгалдаьккхар, городской Совета исполкома балха стили методаши, боахама, социально-культурни даькъе паччахьалкхен кулгалдара боарам КПСС XXVII съезда дIадехараштa биззача боараме жоп луш боацилга. Горисполкома вIаштIехьдаьннадац ерригача юрта Советашкеи къахьегама коллективашкеи доагIача тайпара болх бар хьадехара, бехктокхам айбара производствай бухсоццаш цох хьахулачоаи ше бокъонца да хилар кхетадара хьал оттаде.

Цхьайолча предприятешен организацешен кхоачашдац промышленнии юртбоахамеи продукци хьаяра а из маьхалъяккхара а, къахьегама овсарле лакхъяра, продукцех дIадодар лохдара планаш, договорни декхараши финансови дисциплинеи телхаяр нийсдолийт. Ледара къестаду соцкультбыта дукха а дешаш. Дукха кхоачамбоацараш да торговле балха. Тоъаш яц школаш, деша даха ха йоацача берий учрежденеш, больницаш, поликлиникаш, кхыйола социально-культурни лостам бола объекташ. Ира латт нах чубаха фусамаш хьалъяра гIулакх.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето цу дешах тIайийцача соцам тIа белгалдаьккхар «КПСС XXVII съезда решенешка хьежжа социально-культурни дегIаахар сихдара халкъа депутатий Советий лоархIами бехктокхами дIахо лакхбара де дезарех» яхача 1986 шера 25 июлера КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета соцамо луча бокъонехи таронехи дукхагIа пайда эца безилга.

Министрий Совета заседане иштта хьежар милице участкови инспекторий болхи цар материальни хьал-тарои тоаяра дешага, кагирхой шоай аргIах СССР Герзашцарча Низий мугIарашка бехара, цхьадолча кхыча дешашка.

СОВГIАТ ДIАДЕЛАР

Самардийнахьа дукха нах гулбеннабар Ножай-Юртарча районни культура ЦIагIа. Укхаза чакхъяьлар къахьегама коллективай викалий собрани. Из хетаяьяр 1986 шера итогех района КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе байракх дIаялара.

Собрани хьаеллаш къамаьл дир КПСС Ножай-Юртовски райкома хьалхарча секретара Х. Г. Бибулатова.

Ший къамаьл чакхдоалаш Х. Г. Бибулатова дийцар районе нийсденнача кхоачамбоацарех, уж дIадахара де лерхIачох.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева района викалашка дIалу карара кара тела ЦIе байракх.

Шоай балха иштта лакха мах барах баркал оалаш къамаьлаш ду Жданова цIерагIча колхоза тхьамка леладеча А. Башировас, Ножай-Юртовски РАПО председатела В. Самханова, «Путь к коммунизму» колхоза председатела И. Хидразова, Ленина цIерагIча колхоза тхьамка леладечо Б. Бегоевас, Бенойски юрта Совета председатела Л. Межидова. Дег тIара ловцаш даьхар Дагестана Новолакски, Нохч-ГIалгIайчен Веденски, Советски районашкара яьхкача делегацей кулгалхоша.

Торжественни собрани чакхъяьлча, района художественни самодеятельноста концерт хилар.

НОВ. Л. Д. МАГОМАДОВНА НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИИЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика партийно - советски органашка дуккхача шерашка болх барахи ваь шовзткъеи итт шу дизарахи Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Магомадов Лаьча Дабачевича — Нохч-ГIалгIай АССР маьхашта йолча паччахьалкхен комитета председатела.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.
г. Грозный, 26 март, 1987 шу.

Тха интервью

КХАЛНАХАХ ТИЙША ДУКХА ДА

Дуккхача наха йовзаш, ез аш я кхаь автономни республика — Нохч-ГIалгIай, Къилбаседа-ХIирий, Абхазски АССР-ий заслуженни артистка йола Яндиева Тамара. Беркате болх бу цо кино, театре. Дагайохийтаргъя вай актрисас ловзаьлча ролех цхьаяраш. Наталья Степановна — «Юбилей» яхача спектакле, Биатричи — «Безам, джаз, шайтIа» яхача трагикомеде. Кинематографе а дика йовзаш я Тамарай цIи. Цун къоналга хьежача тоъал дукха да цо дакъа а лоацаш даьха кинофильмаш. «Бабек» яхача фильме цо ловзаю керттера роль, «Цlера наькъаш» яхача фильме — из денал дола Рабия. МоллагIа роль цо ловзайой а йицлургйоаца, денал дола оамал хьахьокха вIаштIехьадоал цун. Денал долаш я цун вахара позици а цо лаьца никъ а.

Тха корреспондента М.-Б. Цицкиева дийхар актрисайгара массехк хаттара жоп далар.

— Тамара, кхоана вайцига хул республикерча кхалнаьха учредительни конференци. Фу хет хьона цох?

— Мах баь варгвоацаш доккха беркат вайна дахьаш енай Октябрьски революци. Социальни, дина Iазапах мукъаьккхай цо кхалсаг. Вай мехка маIача наха ниисса бокъо йолаш, хьинаре къахьегаш ба кхалнах. Уж ба лораш, педагогаш, инженераш, артисташ. Кхыметтел космосе а кхаьчаб цхьан хана лаьтта а бокъо йоацаш хинна тха йижарий.

Мехко доккхий хувцамаш ду ха я таханара яр. Оалаш ма хиллара, къахьегамца дIахо йода революци, эргадоалаш, хувцалуш доагIа вахар. Иштта хувцамаш деча юстара латта йиш яц кхалнах а. Хано дIадех уж кхы а хьинарегIа къахьегаш хилар, шоай говзал, хьаькъал кхы а камаьршагIа общеcтвана дIалулга. Учредительни конференце дувцаргдараш а теркам тIабохийтаргдараш а уж дешаш да, аьнна хет сона.

— Вай ханара кхалсаг... Мишта гу хьона из?

— Из атта хаттар дац. Цхьан дешаца жоп долалургдац цунна. ХIаьта а... Жоп дала хьожаргья. Со раьза яц хало тIакхаьчача, дагалаьттар хийцца дIа ца додаш хилча иштта кхел хиннай цун, аьнна кулгаш Iохецача кхалсага. Кхалсага сибат, хозал йоа а ца еш, моллагIа гIулакх чакхдаккха денал дар — са идеал. Аз тIаэцац кхалсаг я аьнна тIера бехк баккхар.

— Тамара, Iа бувца кхалнах сцена тIа е кино хьахьокха вIаштIехьдаьннадий хьа?

— Из са мел вIаштIехьдаьннад зрителa ховргда. ХIаьта са оамалга а дагалаттачунга а хьежача айса бувца кхалнах хьахьокхара дикагIйола роль лоархI аз «Цlера наькъаш» яхача фильме сай Рабия роль, — «Безам, джаз, шайтIа» яхача спектакле — Биатриче роль. Цу кхалнаха раьза хIана я со? Хьаэцаргъя вай Рабия. Хоза халхар деш, куц долаш кхалсаг я из. Шортта рузкъа, шийна мел эшар долаш яха йиш йолаш яр вIаьхийча сага наложница. Цхьабакъда, сатийна яц, даьхе дагайоал. Ший мел дар дIа а кхесса, революце оагIув хьаллоац цо. МаIача сага бIарахьежа а ца юхьаш хиннача кхалсаго бунт кхайкаю.

Иштта я Биатричи а. Ший вахар дIалу цо харцахьарча наькъа тIа баьннараш кхетабара. Даьшка, ноаношка царех дог дила йиш йоацилга дIахайта гIерташ къахьег...

— ГIалгIай кхалнах. Уж мишта хилча бакъахьа хет хьона?

— Сона хетачох, дика ноаной ба уж. Дика леладу цIа, гаргара нах лоархI, эздел долаш ба. Из деррига а эшаш а да. Боккха лоархIам болаш да дика дезал хьалкхебар. Мехка а накъадаргдолаш хIама да из. Дика да безаме хилар, цIа леладар. ХIаьта тоъам болаш дац. Вай дукха кхалнах коа-карта мара бац довзац дуне, общественни вахаре кIезига дакъа лоац. Из харцахьа да. Общественни производстве цо дакъа лаьцадар аьнна цунна тIера доалаш хIама дац. IотIакхийтта мара. Iаламо кхалсага енна хозал кхы а къаг наха юкъе а йолаш цо болх беш хилча, лакхлу цун сакхетам. Сона бакъахьа хетар шоай цIагIа санна, общеcтве а лоархIаш, бовзаш гIалгIай кхалнах хилча.

СУРТА ТIА: Т. Яндиева «Шехерезаде керда фаьлгаш» яхача художественни фильме Эсмигюла роль ловзаеш я.

ЯЛАТ ДИКАГIА ХЬУВКЪАРГДА

ШийтталагIча пятилетка шоллагIча шера ка бола ялат 13 эзар гектар а долаш, 20 эзар гектара тIа ялат хьалкхеде дезаш ба Малгобекски района кхаш леладераш. Къаьстта боккха теркам тIабахийтаб интенсивни технологегIа из хьалкхедара.

Цу хьисапе районе 1700 гектара тIа хьалкхеду кIа. ХIаьта укх шера интенсивни технологегIа хьалкхее лерхI 3500 гектара тIа хьажкIаш, генараш — 1700, соя — 100 гектар.

ТIоадал Iоаяра хьалхагIа макхаш а даьха, цул тIехьагIа оахам шаьрдеш планировка а яь, дIае йолаьй доакъара а ялата а лаьрхIа хьалхагIа дIае еза культураш: люцерна, горох, кен, вIашагIъэбаь кени горохи.

Шоай ханнахьен агротехнически бокъонаша дIа ма деххарен бIаьстан кхашкара балхаш чакхдахара тайп-тайпарча маркех йола 358 трактори еррига тIехьайийза лелаю инвентари кийчъяьй. Цул совгIа, йоакхо яьй дIаюврглйолча хIамай фу Iалашдара а. Из дIаоттадаьд складашка 652 тонн, планагIа хила доагIар 650 тонн долаш. Деррига фу кондицегIа да, хIаьта цох цхьоалагIчен шоллагIчен классах — 80 процент дар.

Къаьстта уйла тIаяхийтай хьаьнен дукхен доакъар а ялат а луш йола люцерна, горох, соя тIайола кхаш шердара. Иштта хьалха района боахамашка 500 гектарага дIакхоачаш горох хьалкхееш хиннаяле укх шера ялата лаьрхIа 2000 гектара тIа хьалкхееръя из. ХIаьта доакъар даккхара люцерна — 1500 гектар гаргга. Из хьалкхееръя мелиораци а яь хиш дехкача кхашка. Цу мероприятеша таро лургъя хьоанал дукха йоалла доакъар Iалашдайта а хьайбай продукташ алсамъяхийта а.

Районе 7,2 эзар гектар хулаш дола лаьтташ хий дехкаш да. Царех 5 эзар гектар гаргга дараш лотокашка гIолла хий а Iоухаш, дукха ха йоацаш мелиораци яьй аьнна хьаденна да. Хетадала тарлу лакха хьувкъам болаш культураш хьалкхеяра цу лаьтташа доккха новкъостал дерг ма дий, аьнна. Из иштта дац. Царех дукхагIдола кхаш хий дилла йиш йолаш дац.

Из хIама нийсденнад проектировщикий бехкагIа. ДогIана хьисапе хий тохаш йолча агрегатащта из эшша хий хьадагIац лотокашка гIолла. Цул совгIа, дуккхача моттигашка система ше а теллхай лотокашта дегIача когашта кIалхара лаьтташ Iочу а иха. Из нийсденнад гIишлошъеча организацей бехкагIа.

П. УМАНЦЕВ,
Малгобекски РАПО керттера агроном.

Наха гIулакх ду

Соахкарча планах Малгобекски РайПО территоре тIа лаьрхIадар 481 эзар сома маьха гIишлон балхаш де. Хьалъе езар баьцадаараш леладу склад, ши квартира йола цIа. Цул совгIа 40 эзар сома маьха ремонт е езаш а бар укхаза.

РайПО правлене беррига низ тIабахийтар хьалхашка латта декхараш тIеххоачашдара. Йолаш йола еррига таронаш оарцагIъяхаро аьттув белар 700 тонн баьцадаараш леладу склад йистеяккха, 800 квадратни метр йола керда склади шишша квартира йола ши цIаи хьалде. Цул совгIа, йистеяьккхар Моздок яхача станце массехк шу хьалха дIайолаяь склад, Инаркъера кхачан товараш дохка тика, №№ 11, 29, 31, 39 йолча тикай подсобни помещенеш, капитальни ремонти реконструкции йир Долакоарча № 1 йолча тиканеи правлене коа йоаллача ангаран.

ЧIоагIа гIадвугаш да РайПО дукхагIйолча тикашка йIайха хилар. ХIанз продавеций Iай бIайха гIирс тIабувха безаш хилац, моллагIдола товараш хьачуда йиш я, эцархой раьза ба.

Лоацца аьлча, дIадахача шера 700 эзар сома маьха балхаш даьд укхаза планах лийрхIачул 45 процент дукхагIа. Цу тайпара толам РайПО коллективо духхьашха баьккхаб.

Доккхий да карарча шера цунна хьалхашка латта декхараш. Йистеяккха лерхI Юкъерча Ачалкхера торговы центр. СоагIапчарен Долакоарен кхачан товараш дохка тикаш, 32 моттиг йола кафе. Цул совгIа капитальни ремонт ергья № 14 йолча тикана, № 8 йолча бархIшерарча школа столовена. Цхьадола балхаш хIанзле а дIадоладаьд.

Партеи пачхаьлкхенон боккха теркам тIабохийт соцкультобъекташ хьалъяра. Из кхета а деш къахьегаш ба Малгобекски РайПО болхлой.

М. МУМАДОВ.

Партийни вахар: патриоташ-интернационалисташ хьалкхебе

ХIАРАНЕ БЕХКТОКХАМ АЙБЕШ

Тайп-тайпарча къамашта юкъера доттагIал, цар шоайла леладу гIулакхаш хьахьокха аьттув болаш я «Ассиновский» совхоза интернациональни коллектив. Укхаза цхьана къахьегаш, цхьана бахаш ба эрсий, нохчий, гIалгIай, эрмалой, хIирий, азербайджанцаш, кхыча къамех бола викалаш.

Мел дукха дувце а интернационализма уйлаш хьахургьяц цхьана халонаш эшаеш, хьалхашка латта декхараш цхьана кхоачашдеш уж беце. Тахан къувса-декъа хIама доацаш, цхьана къахьегаш, цаIаш дола декхараш кхоачашдеш ба станице баха нах.

БIарчча хьанийцача совхозе 27 бригаден цехи я. Малаш ба царна керте латтараш, болх вIаштIехьбоаккхараш, наха интернациональни кхетам луш бараш? Уж тайп-тайпарча къамех бола нах ба. Хьаэцаргъя вай № 2 йола баьцадаараш леладу бригада. 20 сагах латт из интернациональни коллектив. Цунна керте я Л. В. Калашникова. Укхаза болх беча наха йоах цкъа дагадехадац тхона из малагIча къамах я. Ма дарра аьлча, дегабуам бе йиш йолаш цо цхьа хIама а даьдац. Ер цу е вокх къамах ва, аьнна оза безам баьбац, массазза а нийсхо е гIийртай.

— Из фу къамаьл да къамаш къестаделга! Са новкъост а гаргара саг а ва дика къахьегар, дог-цIена вар, — йоах цо.

Подрядни хьисапе болх беш йолча цу бригадо дика хьокхамаш даьхад дIадахача шера. Къахьегама овсарле лакха хиларга хьежжа да наха ийду алапеш а. Шера итогех соахка хIара даьккхача сома кхы а 56,8 кепиг IотIатехад.

№ 9 йолча бригадана керте латт нохчо С. Адуев. Совхозе лоархIаш, сий деш ва из. Коммунисташа шоай мугIарашка дIанийцав, райсовета депутат ва. Нах безаш, дика, во царца юкъадолаш вах из. Цун да а вар станице бахача наха лоархIаш, пачхаьлкхен доккха совгIат — Ленина орден енна белгалваьккха. Нахаца Iинерза, уж безаш хила, аьнна дас даь васкет да воIо кхоачашдер.

№ 7 йолча бригадана кулгалдеш ва гIалгIа, коммунист А. Костоев, баьцадаараш леладеча бригадана керте латт азербайджанец А. Астанов. Совхоза комсомольски организаце секретарь хиннав из, хIанз парткома член ва. Станице бахача наха шоай воI санна тIанийцав А. Астанов, укхаза корабаьб цунна гаргара нах. А. Астанова йоалаяьй эрсе Т. Харченко. ХIанз ши бер да цар. Ираз долаш, кхоане кхы а сийрдагIа хургхиларах тешаш бах интернациональни дезал. Из иштта хилийтара низ ца кхобеш къахьегаш а ба мари сесаги.

Къамашта юкъе барт тоабе гIерташ дукха къахьег совхоза партийни а профсоюзни а организацеша. Патриоташ - интернационалисташ хьалкхебара дош дувцаш областной партийни организаце актива собрани хинначул тIехьагIа дукхагIа теркам тIаухийт укхаза къахьегамхошта коммунистически кхетам балара. Партийни а профсоюзни а организацей балха планаш тIа белггала моттиг дIалоац интернациональни, атеистически, патриотически кхетам балара дешаша.

Кхувш боагIарашта тIема-патриотически кхетам балара боккха лоархIам болаш да Коммунистически парте, советски наьха сий дола традицеш дIайовзийтилга. Цу деша укхаза чIоагIа терко ю. Совхоза клубе кагирхой каст-каста вIашагIбетталу Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветеранашца. Шера шозза чакхдоакх эскаре баха кийчлуча кагирхой ди. Цу деношка книжкаш дешарий конференци ю, цар тематика — тIема шераш дувцаш дола повесташ, романаш, стихаш. Масала, гулбеннараша дийцад Б. Васильева «А зори здесь тихие» яхача книжках. «Къахьегамо тIахьех» яха сайренаш чакхйоах, фашизмо боабаьрашта хетадаь денош хул.

Клубе хьаяьй «Советски бIухой», «Советски халкъа машаре къахьегам тешпаме лорабе» яха стендаш. Коталон Ди дездеш библиотеке укх тайпара тематика йола мероприятеш ю: «Даймохк бахьанце лийтаб», «Хьа цIи, салте?», «Даймохк лорабеш». Сайренаш ю: «Цхьаннена а эшалургйоаца, легендарниъ яр», «Котало — из кура дош», кхыйолча тематиках.

Совхозе хьаяьй тIема сийлен Аллея. ХIара Коталон дийнахьа — 9 мае укхаза митинг хул. Цун девиз я: «Дунен халкъаш, цхьан минута хьалгIовтта».

Станичникаша доккхал де мегаргдолаш эскаре дика гIулакх деш ба укхазара Даьхе лорае бахараш. Афганистане интернациональни декхар дизза кхоачашдаь, пачхаьлкхен совгIаташца белгалбаьха цIабаьхкаб В. Рощенко, С. Цветков, Ю. Голубцов, кхыбараш. Наха лоархI уж, сий ду. Царех цхьабараш деша хьожабаьб, вожаш совхозе болх беш ба. Эскаре баха кийчлуча кагирхошта дувц цар тIемахошта юкъерча доттагIленах.

Укх шера февраль бетта хиннача парткома заседане коллективе кхетама болх беpгбола агитатораши политинформатораши чIоагIбаьб. Уж ткъаьи бархI саг ва. Шоаш кулгалдеча коллективашка интернациональни а патриотически а кхетама болх белга партийни декхар а даь тIадиллад совхоза берригача бригадираштеи цехий начальникаштеи. Болхлой фу ха безам болаш ба теркал а деш, оттаьча планагIа бу цар болх. Интернациональни доттагIленах доалача беркатах дувц № 2 йолча юкъерча школа педагога В. Горнова, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш дувцаш беседаш елга тIадиллад совхоза директора В. Догоновна, атеизмах дувц бригадира М. Долакова, юрта боахама хьалхашка латтача проблемаех — агронома В. Костина.

Иштта хIара лектора, политинформатора хьалхашка хоадам болла декхар оттадаьд совхозе болх беш болча наха коммунистически кхетам балара.

Совхоза партийни а профсоюзни а организацеша къахьегамхошта интернациональни а патриотически а кхетам балара белггала болх баьбале а, динза дисараш, теркам тIабахийта дезараш а кIезига дац укхаза. КIоаргагIа хила беза чакхйоахача мероприятей чулоацам, планаш тIа белгалдаьккхар кхоачашдой хьожаш хадданза тIахьожам лоаттабе беза. Кагирхошта патриотически а интернациональни а кхетам балара юкъеоза еза комсомольски организаци, Iалашде деза эскаре гIулакх де болхачар лакха политически сакхетам, дегIаца низ хулга. Дуккхача хана дениз дувцаш да совхоза стадионе спортивни городок хьалъе еза, яхаш. Из гIулакх а чакхдаккханза даргдац. Тоабе безаш ба № 2 йолча юкъерча школа стрелкови тира болх а. Къахьегамхошта коммунистически кхетам лулга тоадарах бола бехктокхам кхы а айбе беза.

М. УСТАРХАНОВ.

ХЬИНАР ДОЛА САГ

Ше дIадоладаьчунна саг тIера хиларга, балха тIа гойтача хьинарга, нахаца барттовш, Iимерза, царца та ховш хиларга хьежжа хул цун деш дола сий а.

ЗIамига йолча хана дениз мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте ше къахьегарг ма дий, аьнна, дага а дацар Шевердина Галинайна. Кубанерча Дундуковская яхача станицера Грозне ера Галя ший даьйиша Колесникова Людмила Мефодьевна йолча хьоашалгIа. Цу хана итт класс яьккха яр из. Хьалххе а дениз укхаза хьа а вена, болх беш вар цун воккхагIвола воша Анатолий, СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода № 130 йолча цехе смена кулгалхо а волаш. Ший вахара дIахо бода никъ белгалбаккханза йолча йоIа шинне а хьехар дир ТУ-1 деша отта, аьнна. Цига преподаватель яр цун даьйиша а.

Йистеяьккхар технически училище. КИП прибораштa электрослесарь а йолаш, болх бе йолаелар.

— Iалаьмате раьза я со сай балха, ираз долаш саг хет сона сайх, хIана аьлча юххьанца дениз геттара дикача нахах дIакхийттай со, — яхаш дувц сона Галинас, — наг-наггахьа ший приборашка бIарг а локхаш. — Училище са эггара хьалхара хьехамча хилар ший гIулакх тIехдика довзаш, дезаш вола преподаватель Кудин Александр Петрович. ХIаьта укх заводе балха хьаеча са профессе къайленаш кIоаргга сона хьайовзийтар ва лакхерча разряда слесарь, производства хьалхалаттар Пацер Михаил Андреевич. Цо хьехар деш, Iомаеш ялх шера болх бир аз тхоай шийтталагIча цехе. Цул тIехьагIа аппаратчикалла балха тIа хьожаяр дийхар, хIана аьлча хIанзара са болх дикка чоалханегIа, бехктокхамегIа ба, хIаьта хIаране шийна хьатIаэца ма дезий дезагIа, халагIа дола дукъ, бехктокхамах кхера а ца кхераш.

Ше яхар ший вахарца, ший гIулакхаща бакъдеш хьайоагIа Галина Шевердина. Цеха халкъа тIахьожама группа член хиларга хьежжа цхьаккха ледарло, кхоачамбоацар дитац цо теркал ца деш, гучадаьнна гIалат дIадаккхалца сатец. Галяс а цун новкъосташа а дечох сагага хатта ца дезаш къаьгга из хьахьокхаш да цехе хьалтеха хьокхамий улг. Сменаша баь болх, общественни организацей активистий деррига гIулакхаш, чакхъяьха а кхоачашъянза йиса а мероприятеш малагIаш я хьахьокх цу тIа.

Оалаш да: из саг пачхаьлкхен дог-уйла йолаш ва. Царех я Шевердина Галина а. Цун хьинара беза мах беш новкъосташа хержаяр из НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла. Шийх бенна тешам бакъбир йоIо. Цул тIехьагIа из хорж РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла. Ши шу совгIа ха я цо уж декхараш цIена кхоачашду. Цхьаь цаI ший бала кодабеш тIавена харжархо дIавахавац цо йоакхо ца еш, эша гIо ца деш. Укхаза а аьттув баьннаб Галинай. ХIара бетта хьалхарча пIаьраска дийнахьа цо нах тIаэцача хана каст-каста цунна уллув хул СССР Лакхехьарча Совета депутат, Социалистически Къахьегама Турпал Н. И. Ведерников. Ший йIаьхий опыт дог раьза а долаш дIалу цо къонача депутата, маца фу де деза дIахьех.

Цул совгIа а кIезига дац Галяс кхоачашду общественни декхараш. Из я ВЛКСМ Заводской райкома член. Укх шера 30 январе Москве йоккхача Кремлевски Двореце хиннача кхалнаьха Ерригсоюзни конференце балха юкъе дакъа лоацаш хиннай Г. Шевердина, Москве хиннача кагирхойи студентийи XII Дерригдунен фестивала делегат хиннай. Дукха ха йоацаш из хержай заводе вIашагIъеллача кадрай общественни отдела членалла а.

— Ираз долаш саг со хилара цхьаькха белгало я тха коллектив барттайна хилар, — яхаш дувц Галяс. — Январь бетта хьалхара а, хIаьта февраль бетта шоллагIа а моттиг яьккхай оаха завода сменашта юкъе лоаттаеча социалистически яхье. Деррига юкъара да тха, са а цхьана лоI. ВIашагI а кхийте мукъача хана кино, театре, цирке ух тхо, каст-каста вIаши хьоашалгIа ух. Тха барт тоабе, къахьегаме толамаш доахача тхона масал гойта ховш ва тха смена кулгалхо В. Володин. ХIанз укх сахьате са хьехамча «ПрофессегIа дикагIъяр» яха цIи лелаеш йола йоккхагIйола аппаратчица я Зиновьева Екатерина Семеновна.

Сона халахеташ да цхьа хIама — тIехь-тIехьагIа дукхагIа хулаш латте а хIанз а кIезига я заводе къаман кадраш. Цудухьа ала лов сона: вайнаьха мехкарий, дувла тхо долча балха.

Тахан Грозне театрально-концертни зале гуллургба кхалнах духхьашха еча шоай учредительни конференце. Цига дакъа лоацаш хургйолча 650 кхалсага юкъе хургья СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода коллектива делегат, «XI пятилетка ударник», кхоалагIча степена Къахьегама Сийлен ордена кавалер Галина Шевердина а.

Р. АУШЕВ.

СУРТА ТIА: Г. Шевердина.

Автора сурт.

ШУРА ДУКХАГIА ЙОАККХ

Дика дIайолаяьй карара пятилетка Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза хьайбаш леладераша. Пачхаьлкхен планаш тIеххоачашъярал совгIа, оахаш долча лаьтта хIара бIаь гектара лаьрхIача 109 центнер дулхи 547 центнер шурен яьккхар цар соахка. ХIаьта районе гIолла хиннар дулх 50 центнери шура 178 центнери мара яцар.

Из толам баккхара хьайбаш леладераштa доккха новкъостал дир доакъара культураш лелаьчар. Масала, соахка планал совгIа шовзткъа тонн дукхагIа йол кийчйир цар. Колхоз вIашагIъеллача хана дениз цIаккха а ца хинна хIама дар из. ДIадахача шера деррига Iалашдаьр хьанийцача, из хIара хьайбана 21,3 центнер доакъара единица кхоачаш хилар.

Укх шера хьалхарча квартала план 335 тонн йолаш, 16 март хьатIакхоачаш 269 тонн шура ехкар пачхаьлкхенга. ХIанз хIара дийнахьа 4,5 тонн гаргга йохкаш я. Долче, гуш да кхаь бетта планал совгIа кхы а 6 тонн шура йохка царна карагIдаргхилар.

Махаев Байсара кулгалду ферма коллектив колхозе хьалхле лелаеш хьайоагIа укх шера. Вокх шин ферме долчул дукхагIа да цига леладу доахан.

Цу ферме хилар тхо укх деношка. Цун заведующи ший кабинете вар.

— Шу доладелча дениз дIабахача шин беттан а бетташ итогаш еш ва со, — аьлар Махаев Байсара.

— Итогаш хьо раьза волаш йий?

— Раьза ца хила хIама дац. ХIара кхоабача Iаттагара кхо бIаь килограмм гаргга шура яьккхай е соахка цу юкъа яьккхачул 34 килограмм дукхагIа. Гарга да шура йохкара цхьоалагIча квартала план е а.

Цо дувцачоа тешал деш дар кабинете хьалъухкача графикаш тIа даь йоазув. Ферма коллективо мишта болх бу ха безам болчоа, бригадирага а ца хетташ, царга хьежача а кхоачам ба. Масала, хIара дийнахьа, бетта йоаккха шура дIаязъю график. Цун ши графа я — соахка хиннари укх шера йоаккхари хьахьокхаш, Царга хьежача гуш да, соахка март бетта хьалхарча дийнахьа 4,8 килограмм яьккха хиннаяле, укх шера 5,2 килограмм йоаккхилга. Март бетта ялхайтталагIча дийнахьа 6,1 килограмм яьккхай.

Яхье хьалха я доярка Бисаева Яха. Шу доладелча дениз хIара кхоабача Iаттагара 518 килограмм шура яьккхай цо.

Цул дукха тIехьа ца бусаш хьабоагIа доярк аш: Алдамова Алпату, Ясакова Раиса, Асуева Меди, Гуциева Забу.

— Шура яккхара кхаь беттеи ах беттеи план кхоачашъяьй хIанзле царех хIаране, — йоах Махаева. — Цар сийна цIе байракх айяьй колхоза правлене коа.

Хьайбашта мишта доал ду хьажа долх тхо. Ферма конторана духхьала латтача цхьан помещене чу долх тхо. Аьттехьа хьокхамий улга тIа хьалтеха хьайбаш кхабара оттаяь рацион йоалл. Цунга хьежжа хIара Iатта дийнахьеи буси 35 килограмм силос, шишша килограмм йоли концентрированни доакъари, кхоккха — ча, ма молла барда тел.

Дежурство лелаяра оттаяьча графиках доаханга цу дийнахьа хьажа везар Бахарчиев Хьамид вар. Цхьабакъда, дIа-хьа хьежача помещене гуш вацар из.

— Хьайбаш леладераштa салаIара хьакъостадаьча цIагIа хургва. Гой шоана укх чу де дезар из даь ваьнилга, — аьлар Махаева. — Ца дича варг а вацар. ХIапа аьлча, ераш подрядагIа къахьегаш ба.

ЦIена яр доахан латта моттигаш. Хьаьшка улла силос юаш латтар хьайбаш. ЦIена дар уж а.

Чудолх тхо хьайбаш леладерий цIагIа. ПIайха, лостам болаш яр цу чу. Февраль бетта ферме гIолла яхье котало яккхарах енна цIе вымпел яр пенах хьалъуллаш. Чай молаш вагIар Бахарчиев Хьамид.

— Рационага хьежжа телий оаш хьайбашта доакъар? ДоагIар ферма кулгалхоша хьа ца луш моттиг нийслой? — аьнна шийга хьаттача, каьхаташ хьакховдаду тхога Хьамида. Доаханна лаьрхIа дийнахьа ферма фуражира луча доакъара увттаяь ведомосташ яр уж. Царех хIаране тIа доакъар хьахийцачуни из дIанийцачуни кулгаш да яздаь. ДоагIар хьа ца луш фуражиро чусоцадаьлга хьахьокхаш цхьаккха ведомость яцар. РационагIа лу из.

— Хьалха, ферме коллективни подряд юкъейоалаялехьа, хьа ца луш доакъар кIезиг-дукха дитача фуражирага хIама алацар бежа Iуша а дояркаша а, — йоах Махаева. — Цхьабакъда, хIанз деррига хьа ца делча кIалхарвалийтац.

— ХIаьта кхы фу де деза оаха, тхона доагIа ахча йоаккхача шурах тийша хилча? — тIатох Хьамида, вела а къежаш.

Гуш да кердача хьисапе болх вIаштIехьбаккхара из раьза волга.

— Маша даккхарга дIадодар лохдара фу ду оаш? — аьнна даьча хаттара жоп луш Махаева аьлар:

— Масала, доакъара. Цун кхом бе, ма хулла дукхагIа пайда лургболчча тайпара кийч а деш из хьайбашта тела гIерт.

Iатта дегIаца хиланза яргйоацача кальцех, фосфорах цхьа дакъа шурийца дIайоал. Фосфор меттаоттаяра, пхи бIаь литр чуйодача бешкашка еттача барда чу концентрированни доакъар, жмых э а еш муж кийчбу, цунах эшача боарамагIа диамоне фосфати кальце фосфати тох доярк аша. ХIаьта кальци меттаоттаяра силоса тIа мел хьоарц.

— Ча ше долчча тайпара тел оаш?

— КхоалагIча фермерча доакъара цехе Iанарца кIаьд а дийя, хьаьна хIамаш етташ кийч а деш, хьакхухь тхо долча. Цхьабакъда, хьакхачалехьа шеллу из, цудухьа хьайбаша во дуъ.

Колхозера дукхагIа дола доахан бруцеллезни да. Гайна-ганза уж дIа ца даьхача а даргдац. Цудухьа кхоалагIча фермана реконструкци а яь цига цIеча фух къона доахан дIаоттадаьд. ХIанзарчоа 50 гаргга етт мара бац. ХIаьта планагIа хила деза доахан цига гулдаьчул тIехьагIа, Махаева кулгалдеча фермана а реконструкци е йолаергья, доакъар кийчду цех а хьалъеш.

М. ХАМАТХАНОВ.

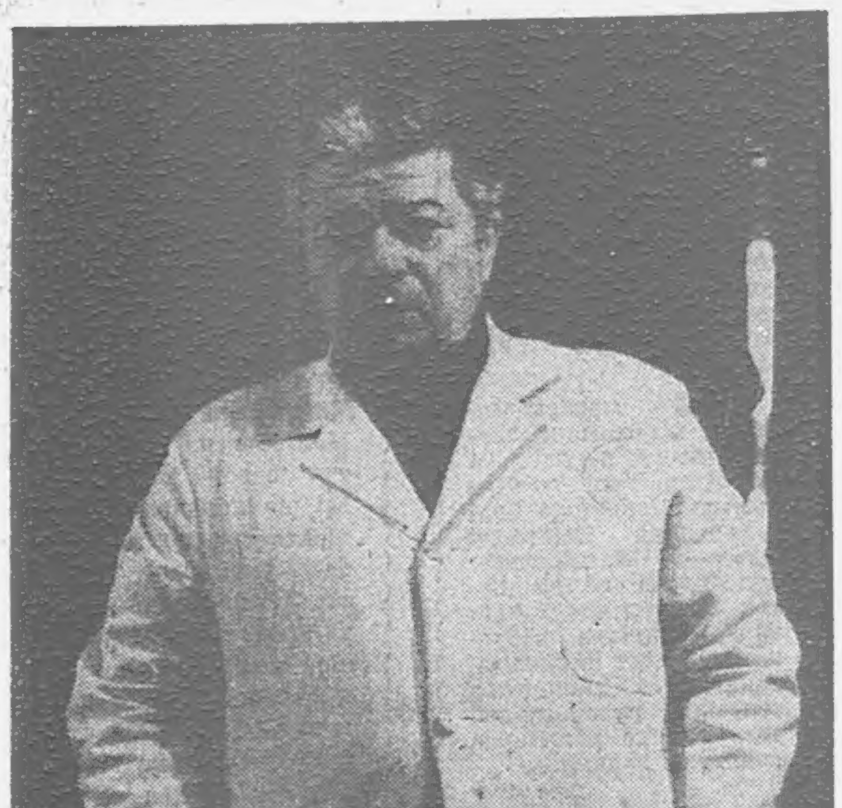

СССР медицински Iилмай Академе президиумо соцам баьб бIарга офтальмологеи микрохирургеи хьакъехьа доккхий толамаш дахарах СССР медицински Iилмай Академе члена-корреспондента Святослав Николаевич Федоровна 1986-ча шерара М. В. Ломоносова цIерагIа йола Дошо медаль яла (АНСССР лакхера совгIат; хIара шера уж шиъ медаль лу, цаI — советски, шоллагIъяр — кхыча мехкарчеи Iилмахошта).

С. Н. Федоров кулгаллеш ва РСФСР Минздрава бIарга микрохирурге Московски НИИ. Укхаза, дерригача дунен тIа йовзаш йолча офтальмологически центре, С. Н. Федорова хьайир искусственни хрусталик — селиконах йола интераокулярни линза. Толамца чакхъяьннай хрусталика трансплантаце 30 эзарнел совгIа операци. Кхыйола бIаргий лазараштa дарба деш йола пайданера методаш а лелаю укхаза — искусственни роговицаш увттаелга, кердача типах йола антиглаукоматозни операцеш, бIарга микрохирурге Московски НИИ медикий коллектива болх бахьан долаш дунен офтальмологе юкъе яха близорукоста коррекци. Святослав Николаевича дагадеха хIама да прозрене автоматически лини вIаштIехьйоаккхилга — хIара дийнахьа цхьан хирурго иттаза дукхагIа операцеш ергйолаш конвейерни хирурге керда тип.

КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи соцамах бIарга микрохирурге Московски НИИ ларда тIа вIашагIъеллай «БIарга микрохирургия» яха Межотраслевой Iилматохкама комплекс. НИИ-ла совгIа кхы а шийтта филиал чуйоагIаш хургья из, хIаьта хIаране шера 15-негара 20 эзарнега кхачалца операци а ергья.

1987 шера болх дIаболабе безаш я царех кхоъ: Ленинграден, Краснодарен, Чебоксарен. ХIаьта 1989 шера болх беш хургья шийтте а филиал. Иштта, пятилетка чакхйоалаш хIара шера 250 эзар операци ергья.

Таханара медицина — из коллективно болх белга да. Цудухьа лоархI шийна еннача медалах офтальмолога Федорова ерригача коллектива денна совгIат.

СУРТА ТIА: бIарга микрохирурге Московски НИИ директор, СССР АН член-корреспондент С. Н. Федоров.

П. НОСОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЕРДАЧА ТАЙПАРА

КIоаргга ладувгIаш, хIара деша маIан деш дийшар оаха укх деношка газеташ тIа кепатеха КПСС ЦК-ас советски нахага даь Кхайкарал. Тха дег чу юж парте оаз. Къахьегамца Октябра революци дIахохьочарна юкъе тхоай моттиг тешаме лелае дош лу оаха.

Ер, Октябра 70 шу дуза пятилетка шоллагIа шу, вIалла ца хиннача тайпара лакхача хьувкъамашца белгалдаккха лаьрхIад тха бригада коллективо. Низ а таронаш а йолаш я. Кхай тIа араяла мел езаш йола техника: тайп-тайпарча маркех йола 18 трактор, царна тIехьа ювза инвентарь кийча йола дукха ха я.

Лаьтта гурахье а аьха, удобренеш тайса улл. ДIадийна кIа (570 гектар) цхьоалагIча класса фух да. Цох дукхагIдар интенсивни хьисапе дIадийнад. Дика хьалтIадоалаш латт. Хоза денача укх тIеххьарча массехк дийнахьа дай макхаш а даьха, тIоадал дIакъайлар оаха цу дерригача кхай тIа. ДIадахача, йокъал эттача шера, хIара гектаро 30 центнер ка бола ялат делар тхона. Укх шера кхы а дукхагIа чудахьаргхиларах дог тийша да тхо.

Цхьаькха а да цу гIулакха накъадаргдолаш. ХIанзалца ерригача бригадо юкъа леладаьд ка бола ялаташ кхеду кхаш. ХIанз из гIулакх эргадаьккхад. ХьалхагIа хIара звенога цхьа культура мара хилацар: хьажкIаш, е свеклаш, е коартолаш. ХIанз подрядни 6 звенона юкъе дIа-хьа йийкъай оаха еррига культураш: хьажкIаш, кIа, мукх, кен, горох, шекареи доакъареи свеклаш, коартолаш, доакъара баьцаш.

Укх шера денз дIа шоай звенон доазола арабала ца безаш хьабе шортта болх хургба механизатораштa: кIи тIара баьлча хьажкIаш тIа гIоргба, цигара баьлча — свеклай кхай тIа баргба. Долче, тха звенош шоай тайпара цехаш хул. ПодрядагIа болх бу цар.

Иштта я оаха хIанз тхоай кхашкарча балха юкъе яькха структура. Цох-фу хул хьожаргда тхо. Хетаргахьа, цо зе дергдац, аьнна хет сона. Цу тIа кхычахьа а еш ма йий цу тайпара эксперименташ.

Звеношта керте латт, тхона юкъе эггара йоккхагIа опыт, организаторски говзал йола тешаме механизатораш Хучбаров Хьадис, Цолоев Аюп, Муцольгов Бемболат, кхыбараш.

Укх шера оаха кхеергъя (ка болча ялател совгIа) 600 гектар хьажкIаш (царех 100 — силоса лаьрхIа). 400 гектара тIа уж дIаювргья индустриальни хьисапе. Цу гIулакха мел эша кхоачем болаш ба. 100 гектара тIа шекара свеклаш хургбя тха. 25 гектара тIа — доакъара яраш, 100 гектара тIа — коартолаш.

Шин сменагIа болх бе механизатораш а тоъаш ба. Цу тIа, дукхагIа бараш кагийнах ба. Подрядо чIоагIа кхотабаьб уж.

М.-Г. БЕКОВ,
«Назрановский» совхоза № 5 йолча бригада бригадир.

ШИРДАЬННАЧА ГIУЛАКХАШЦА — ЛИРА КЪОВСАМ

Вай цIагIа сийрдагIа хилийтара

Дукха ха йоаццаш чакхъяьннача республикански партактива документаша къаьгга хьахьекхар наха патриотически, интернациональни, атеистически кхетам балара даькъе хIанз а кхоачамбоацараш нонагIо долга. Из болх тоабара бокъонца дола сурт ха деза. Теркам тIа ца бохийташ йита йиш яц цхьа город, цхьа юрт, цхьа дезал.

Укх деношка хиннача Малгобекски городской Совета X сессе белгалдаьккхар, районе нах динах тешар кIезиг ца даларал совгIа, тIа-тIа дукхагIа хулаш латтилга. Района территоре тIа дина обрядаш чакхйоахаш я регистраци янза йола мурдий 20 тоаба. Цу тоабашта чувоагIа 500 гаргга саг.

Дин «авторитеташ» ба яхаш районе шоай хьехам чакхбоаккхаш ва 70 молла, туркх, кхыбола дина экстремисташ. Царех дукхагIбараш пенсионни ханага дIакхаьчаб. Цхьабакъда, кIезига бац къонагIбараш а. Динах тешараш болаш ба №№ 15, 23 йолча школашка, Вознесенски газ чакхйоаккхача заводе, «Малгобекский», «Алханчуртский», М. Горьке цIерагIча совхозашка, наькъаш тоадара йолча гIишлон участке, «Малгобекнефть» НГДУ ОРСе, кхыча моттигашка.

Динах тешарашта юкъе къаьстта дош отташ ба Х. Гуражев, И. Долаков, А-Хь. Фаргиев, Х. Полонкоев, Б. Оздоев, О. Додов, Х. Ясиев, дукха а кхыбараш.

ДIадахача шин шера дин культах йола законодательство толхаярах горисполкома административни комиссе бехктокхаме эзав 46 саг. Царех 27 сага бокъо йоацаш мурдаш вIашагIтохарах, харц дарбаш дарах гIод техад. Тайп-тайпара дин обрядаш чакхъяхийтара бераш школе деша ца дохийташ цIагIа сецадеча дукхача даьшта-ноаношта цIенхаштта бехк баьб.

Къаьстта дукха нийслу законодательство телхаяр дезал-бытовой гIулакхий сфере. Саг ехар, йигар укхаза чакхдоаккх шариIато дIадеххача бесса. КIезига-масалаш дац къоначар регистраци яра гIулакх тIехьа тетташ. Из даьрашта юкъе ба дийца нах, интеллигенце викалаш. Масала, ППЧ-18 яхача карaула начальника Баркинхоев Iаьлий Iумара шийй сесагаца регистраци яьй шийх диъ бера да хинначул тIехьагIа, хьехархочо Галаева Iадрахьмана Нинас шийй граждански декхар кхоачашдаьд ше нана хилча. Цу тайпара моттигаш районе 1985 шера 101 яр, хIьата 1986 шера кхы дукхагIа — 135!

Дукха моттигаш я регистраци а ялехьа моаройи истийи дIа-хьа къаьста. Из бахьан долаш районе гIалгIайи нохчийи 126 кхалсаг я цхьаь бераш кхоабаш ягIаш.

ХIана нийслу цу тайпара хIамаш? Эггара хьалха кхетам балара болх лаьгIбалийтарах, керда советски обрядаши цIейши юкъедоаладар эсала леладарах. Укх шин шера цхьа торжественни регистраци яьяц, цхьаь цаI комсомольско - кагирхой хьоалчагIа хиннадац.

ХIаьта шариIата наькъаца вIашагIкхийтта мари сесаги дIакъасташ каст-каста телхаю кхалсага-наьна бокъонаш, цхьана Iалашбаь боахам законо дIадехачунга хьежка дIа-хьа бекъац. Бераш даьгахьара новкъостал доацаш дут, юххера доккха моральни зе а ду.

Республика партийни актива собране нийса белгалдаьккхад: «Къамаьл дукха дувц вай, хьадер кIезига да. Из бахьан долаш дий-те керда хьадаьча бера ага йисте эггара хьалха нийслур моттигерча Совета болхло, советски Iаьдала е общественноста викал а воацаш, молла хилар».

Кхоачамбоацараш-м цу даькъе хинна а Iац — дукха да уж венна саг дIаволлача а. Района ерригача юрташка таьзеташ халкъа депутатий исполкомий Советий болхлоша дакъа ца лоацаш чакхдувл. Саг дIаволлара обряд дин «авторитетий» кара я. Цу гIулакха лаьрхIа Ачалкхе хьалдеш латт ламазаш ду доккха цIа, хIаьта укхазара клуб тоаяра дош хIанз а къоастаданза латт. Мишта кхетаде дезаш да саг валара регистраци яр дуккхача шерашта тIехьатетташ хилар?

Атеистически болх эсала бар бахьан долаш, хIанз а дIа ца доалаш дах вайна юкъе дино могаду цхьадола ширдаьнна гIулакхаш. Царех эггара ийрчагIа дараш — довнаши пхьенаши. Цу тайпара моттиг районе ткъеста я. Къаьстта ира латт АлбаковгIарнеи ЯндиевгIарнеи юкъера дов. Хайра бахьан доацаш дIадоладенна из, газета тIа Iоязде тоам боацача хIамашка кхаьчад. Цецвоаккхаш да цхьакха: нийслу из дов бакъде, ишта а даьръенна латтача човна тIа тух тIатасса гIерта дин «авторитеташ».

Пхьенаш дита ловш бац Ачалкхера ЧапановгIар Идриси Мухьмади, ЦечоевгIар Махьмади Мухажари, БалкоевгIар Махьмад, Мухтар, Тухан, СоагIапчара ГалаевгIар, кхыбараш. Уж довнаш дIа ца далар бахьан — халкъа депутатий исполкомий Советаша, коммунисташа шоай декхараш дизза кхоачаш ца дар. Уж принципиальни ца хилар. Цох лаьца ма хулла кIезигагIа дувца гIерт сходашка, собранешка.

Атта дац ширдаьнна гIулакхаш къоастадеча хана тешаш лаха. ДукхагIбараш шоашта хIама ца гуш, ца хозаш санна багIа. Цо чIоаггIа новкъарле ю бехкебараш гучабаха, нийсхо е, бехк боацачун га даккха.

ШариIато яххача тайпара, КузьговгIарнеи ЧапановгIарнеи юкъе тоам беча хана дакъа лоацаш хиннаб дина «авторитеташ» оалараш, Саутиев ХьакIаьша Мухарбик, Богатырев Исакха Ахьмад, Чапанов Къамболата Ахьмад. Цар урдув доацаш тоам чакхбалийтац.

ТIаккха мишта кхетаде деза тайпан, вовзаш-везаш, гаргара ва яхаш, е къаман оамал иштта я яхаш, харцчун га а доаккхаш, из бехкагIа кIалхарваккха гIертилга? Иштта нийсденнад № 20 йолча школа хьехархой ХаматхановгIар марен сесаген вахаре. Зуламхо бекхамах кIалхарваккхара шоай юкъхьанцара лоткъамаш судехийцар цар. Иштта даьд № 18 йолча школа хьехархочо н. Яндиевас, кхычар.

«Жинашца доттагIал тессачунгара» консультаци эцаш, «дарбаш» дайта ихараштa юкъе ба лораш Яндиеваи Дудаеваи, ГорОНО, горфинотдела болхлой, хьехархой. ТIаккха фу даьд цу тайпара гIулакх дIадаккхара моттигерча общественни организацеша, ГорОНО, ЦРБ болхлоша?

ГIулакх кIоаргагIа техкача гучадоал ГорОНО кулгалхоша хьехархошта, дешархошта атеистически кхетам балара болх тоабара, цох бизза пайда эцара, тIахьожам ца лоаттабелга. Масала хьаэцаргья вай, № 23 йолча школе йола «Атеиста уголок». Цу тIа бусалба динах доалача зуламах дувцаш цхьа дош дац.

ХIаьта № 15 йолча школе «Атеист» яхача газета тIа теха заметка атеистически лостам болаш яц. Даьй-ноаной динах тешаш болча бераща индивидуальни болх бац, чакхйоахача лекцешка, беседашка даьсса хабар мара кхы хIама дац.

Бакъдар ала ма дезий, тахан къахьегамхошта, бераштa кхетам балара болх кхоачам болаш бац районе. ХьалхагIа дувлийтача тIалаташа, бакъдар лечкъадаро цу хьал тIа баьккхаб из болх. Дукха ха йоаццаш чакхяьннача горисполкома сессе дийцад цох лаьца, кхоачамбоацараш дIадахара наькъаш лехад. Нагахьа санна хIара депутата шийна хьалхашка латта декхар доагIача тайпара кхетадой, цо принципиально ширдаьннача гIулакхаща къовсам лоаттабой, из царна майрагIа духьаллатте, дин боадо тIехьашка яргья, сийрдагIа хургья вай юкъарча цIагIа.

М. МУРАТОВ.

Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузаш: историе оагIонаш

БОАНГ

С. М. Кирова аьннача тайпара, 1918 — 1920 шерашка мехка къулбехьарча контрреволюцеца баьча тIема чIоагIале хиннай город Грозный Къулбаседа Кавказе. Цун пролетарнато из майра тIом лоаттабарахи мехкдаьтта промышленность йохаяьчара юхметтаоттаярахи Цеча Байракха орден енна Ленинградал тIехьа мехка шоллагIйола город хиннай Грозный.

Къаьстта хала тIом лелабаьб деникинцашца. 11-гIа арми Грознера тIехьашка яьнначул тIехьагIа, укхазара герзаца кийчбеннача болхлой отрядаш лоамашка хьалъяхай. ХIаьта цига граждански тIема турпалхоша А. Шериповеи Г. Ахриевеи кулгалдеча нохчийи гIалгIайи мискача наьха новкъосталца партизански отряд вIашагIъеллар Грозненски пролетарната цIи хезача кулгалхочо Н. Гикалос. Из вIашагIъелла дукха ха ялале деникински «добровольчески арме» тыле хьахозаш дар партизанаша кхувсача топий таташ. ТIем тIара эскараш хьа а доахаш, из партизанашта духьала увттаде дезача кхаьчар Деникин. Дийнахьа а бус а Грознера мехкдаьтта дIаухийта машинникъ лорабе бийзар цун. Из мехкдаьтта цо дохкар кхыча пачхаьалкхенашка (дукхагIча даькъе — англичанашка). Духхьал цхьан Грозне латтар 12 эзар саг чувоагIа гарнизон. Нохчийн ГIалгIайн мехкашка партизанаша шийца беча тIемо Москван оагIорахьа дIаваха витацар Деникин.

Деникински инаралаш дукхаза а гIийртар партизанаш хIалакбе. Цхьабакъда, цунах хIама хиланзар. Партизаний отряд тIехь-тIехьагIа йоаккхагIа хулар, тIема говзал Iомайора. Цо массаза а бувзам лелабора цу хана С. М. Кирова кулгалдеш хиннача 11-ча арме политотделаца. Цигара указанеш, материальни новкъостал лаьттад партизанашта.

1920 шу долалуча хана Нохчийн, ГIалгIайн, ХIирийн мехкашкара партизански отрядаш вIашагIа а кхийтта, Терски области цIеча повстанчески бIуна группа хилар царех. Цу ЦIеча Эскара группана керте эттар Н. Гикало. Грознерча кIайбарий гIулакх кхы а чIоагIагIа телхар. ТIаккха деникинцаша вIашагIбеллар тийшаболх: группа кулгалхо кара а воалаваь, цунна топаш тоха еза, аьнна. ТIаккха партизаний барт-цхьоагIо йохаргья. Иштта дар кIайбараштa хийттар. Н. Гикало тийшача балхаца каравоалаваьчоа хIама йиллар цар. ХIаьта сиха корабир цу ахчах бIаьхий хила безам бараш а: деникински контрразведке вера цIеча эскара командир лаца безам бола ши бIаь гаргга саг.

МоастагIчо лаьрхIар сиха гучадаьккхар нов. Дадаева. Из вар деникински контрразведке гIулакхе хинна партизански агент. ХIаьта Н. Гикалога хоам бир, лоравалар а дийхар.

Контрразведка харцахьарча ларагIа яхийта лаьрхIар «Никитин» яха къайлагIа цIи лелаеш хиннача къаьнача партизана Лукьянов Никитас. Шийца тешаме бола нохчий а нийца, юрташка гIолла гобаккха вахар из. Нохчий мотт дика ховш, нохчашта юкъе дукха доттагIий болаш волча Лукьянова хабар арадаьккхар, Н. Гикало кIайбаращка дIавала ше духьала вац, аьнна. Юртара юрта сиха кхоачар из хабар. ХIаьта дуккхачарна ховра Н. Гикалоца Лукьянов бувзамаш леладеш волга. Контрразведка эпсараштa а дIахезар из хабар. ЛаьрххIа отряд вIашагIа а елла, Лукьянов лаха арабаьлар уж. Юххера а царна коравир Лукьянов. Массехказа из волча нах бахийтар кIайбараша, отряда начальник волча из дIавехаш. Цкъа Лукьяновга хабар дера кIайбараш цунга хьежаш ба ШаIама-Юрта, аьнна. Бийсана цу юрта дIакхаьчар Лукьянови цун новкъостийи. ЧIоагIа тоадаьча цIагIа кIувса тIа вагIар массехк саг, шоашта юкъе эпсар а волаш. Цунна бIарахьежача цец-амагIа ваьлар Лукъянов. Цига ваьгIа эпсар вар Грозненски набахтен палач П. Жидков. Массехк бIаь болхло хьалъэллаи топаш техаи вийнавар цо. Лукьянова дог тохаделар эпсар бIаргавайча. Из зийра эпсаро, цхьабакъда, шийх дегабуам ца байта мегар Лукьяновна. Шийца хIама кхалла а мала а вийхар воккха саг эпсаро. Цхьа ха яьннача гIолла цо хаьттар:

— Хьона Гикало дика вовз ма йоахий?

— Вовз, — аьлар Лукъянова.

— Цхьа тамашийна хIама де йиш ярий-хьогI?

— Фуд из?

— Хье волча Гикало хьавеха, оаха кIийле хоаергья. Оаха из лоаце дуккха ахча кхоачаргда хьога.

— Из де йиш йолаш-да, цхьабакъда, сай новкъостий раьза бе беза са.

Из къамаьл хинначул тIехьагIа Жидков шийй отрядацеи Лукьянов шийй новкъосташцеи йоккхача АтагIа дIабахар. Цар дийцадар цу юрта Н. Гикало Лукьяновс хьавехаргволаш. Цу бийсана шийй новкъоста Ю. Докузова цIагIа ваьгIа Лукъянов уйла еш вар палач мишта лоацаргва-хьогI. Яхаш. Эггара хьалха де дезар дар цхьа бахьан а оттадаь Жидкова шийца хьабоалабь салтий юртара дIабохийтилга. Iуйрийна эпсар волча ше вахача вокхача саго аьлар:

— Наха уж гургбоацаш салтий юртара дIабахийтача бакъахьа бецарий?

Деникинцаша оттадаь моттигера ха ма дий укхаза, аьнна цунах тийша салтий дIабахийтар Жидкова. ТIаккха стражникаш шийй оагIорахьа баха волавелар Лукьянов. Докузова гаргара саг хинна старшина цу сахьате раьза хилар, вокхар дукха ахча дийхар шоай моттигаш партизанашка дIалургах. Из ахча шийга доацандаь отряда штабе Шатое вахар Лукьянов. Штабе Гикало вацар. ХIаьта оперативни отделе Лукьяновга аьлар: «ХIанз кхы гIулакхаш хьалхадаьннад, кIайбараш тIехьашка бовла болабеннаб, яхаш хабар да, 11-ча армера приказ денад Грозный, Владикавказ хьа а яккха, моастагIа тIехьашка воала наькъаш хьалувца, аьнна. Iайха лаца веза Iа палач».

Сихха йоккхача АтагIа юхакхаьчар Лукьянов. Жидков хиннача цIагIа корзагIбаьнна лелача нахага хаьттар цо:

— Фу хиннад укхаза?

— Жидков веддав.

— Мишта веддав?

— Дегабуам баь хургбар цо, бийса хиллалца сабар а даь, корагIа ара а ийкха вахав.

Сихха говраш тIа а хайша, Аргуна хий йисте дIабахар Лукьянови цун новкъостийи. Цига цхьаццанахьа мара хих дехьавала моттиг яцар. Цигга кIийлен хайшар уж. Ах бийса яьннача хана хих сехьавоалаш латта говра баьри бIаргавайра царна. «Малав воагIар? Сабарде!» — аьнна цIогIарч а теха, Жидковна дIатIабайдар уж. Вокхо говр дIахаьхкар. ХIаьта цIаьхха къаьхкача говро тIера чукхессар Жидков. Цу сахьате вийхка а вийхка, повстанчески эскара группа йолча дIавихьар из партизанаша. Из дIахайча командующе Гикалос аьлар:

— Из дика кхаъ ба! Боккха чкъаьра лаьцаб оаш.

Къамаргах муш а теха, наха бIаргагургволаш Грознен юкъе гIолла дIавигар из дукха нах боабаь палач. Наха оттаьча боанга чу ше чухайра из.

А. КАЗАКОВ,
краевед.

КЕРДА СТИХАШ

ЧАХКИЕВ Ювсап

БЕТТАЛА БИЙСА

Сатийна я беттал сайре,
Гаьна доаха илли хоз.
Латт кIувс санна баьца аре,
Ловзадаьле баскилг цIовз.

Лоаман керах даьнна доагIа
шовда,
Дода шийй йижарех кхета
дIа.
Са паргIата даькхха цIена
фо да,
Шершош боалий даьре гIа.

Вахар дахьаш енай бIаьсти
Iа текхача Iалама.
Дийна мел дар боча
хьаьстий,
Зизаш лу цо адама.

Нана лаьтта, седкъий лепа
сигле
Тховсар безаме сакъердаш я.
Бакъда, езар, хьо ца хилча
юхе,
Са дега ма сагта я.

Хьога хьеж со, гучаяла,
Хьоца мара уйла яц.
Са безама мерза бала
Хьо йоацачо кхеторгбац.

Са кер чухь из ала буврг
ма бацар,
Хьа бIаргаша воага ца воре.
Даьсса хургдар сона дуне,
вахар
Iа хоздаь из децаре.

+

САГ

Аз бе деллад дерриг дуне,
Лаьттан кер чу Iочукхувд.
Аз хьаь я ерриг хозне,
Сога кхоачаш цхьаккха фуд?

Миллиардаш я са уйлаш,
Массанахьа кхача гIерт.
Ца хиннача цар дIакхувлаш,
Тохк аз фордаш, шув е
берд.

Гизго деш доа мазаш санна,
Лаьтта, сигал наькъаш дувз.
Дийнахь, бийсан сатем
байна,
Даьчох кхоачам боацаш
хьувз.

Са ткъамаша аьрзе ткъамаш
МоццагIе а эшадаьд,
Са пхьарсаша кадай нек деш
Масса чкъаьра тIехьбитаб.

ГIум лейзача аренашка
Дийнад дуга, хьажкIаш, кIа.
ГIомар тIарча бешамашка
Ух со хьийкъа сом чуба.

Аз лотабаьб лоаман кхера,
Хи тIа йийзай сийна цIи.
Эшаяьй аз етмосфера,
Цу Бетта тIа биллаб бIы.

Со Арктике, Антарктиде,
ЦIагIа санна, айхьаз лел.
Лоамаш аьхке, хьунаш тийде,
Никъ буллаш да са диг, бел.

Со вецаре фу дар Лаьтта?
Шийла хургбар бIайха малх.
Йохалургьяц сона хIаьта
Хьувш йоа тIема унзар
морх?!

+

ВАХАР

Сага вахар диста аьлча,
Вай цо даьраш дувцаргдар —
Дика оалаш дика даьча,
Хьоахош иштта даь водар.

Дукха ваьхав дагIац ала
Шераш дукха дахарах,
Шийй син мара боацаш бала
Ваьха вале, фуб цун мах?

ТIехьенаша вувцаш хургва
Шоашта диса дика даьр,
Цар дегашка саг вахаргва
Баьбале цо шийна къаьр.

ХьагIо миска са а дуаш,
ВIашка увзаш яьхка бий,
Хьерам-хьаьнал ца а
къердаш,
Ваха гIийртар ваьхавий?

Халкъа даьча дико йIаьхью
Саго йоаккха лоаца ха,
Алхха шийнна ваьхар вицву,
Лоацца шe цун сина пха.

+

ГIАЛГIАЙ МЕХКАРИЙ

Бовзий шоана, байнабий
ГIалгIай хоза мехкарий!
Кхы тIех хила йиш а йий
ГIалгIай хоза мехкарий!

Бай тIа даьнна зиза мо,
Куцахь баьхе барзкъано
Арабовл уж балха гIо
ГIалгIай хоза мехкарий:

Царех цIаьш заводе,
Вожаш кIай тIа е ферме,
Цхьаьккхаш вузе е школе
Болх уж хоза мехкарий.

Цар уж кулгаш дошо да,
Доккха беркат доаллаш да,
Денал, хьинар долаш ба
ГIалгIай хоза мехкарий.

Йоаккхалургьяц царгар яхь,
Доккха да цар здел, эхь,
Къамаьла ба хьисалахь
ГIалгIай хоза мехкарий.

Доззол дехьара

Хьалха санна хIанз а сага бокъонаш телхаеш бола мохк ба Чили. Пиночета хунто дIахо хьу терроpен репрессен политика. Мохк дIабеннаб кхыча мехкий капиталага бохабайта. Халкъ дIакхаьчад моцалгеи къелагеи. МоллагIа а протест къа ца хетташ IотоIаю. Антидиктаторски манифестацеш йохаеча хана юкъе кхуxь тайп-тайпара средстваш, царца слезоточиви газ, резинови дубинкаш, кхувсаш дола герз а долаш.

СУРТА ТIА: ишттача кварталашка бах чилийски къе нах.

Пренса-Латина — ТАСС сурт.

Латиноамерикански къахьегамхой къовсама хроника

БРАЗИЛИЯ: 1986 шера мехка цIаьхха айбелар забастовочни болам, къахьегама министерствас гойтачох, дIадахача шера ноябрь беттага кхаччалца 1387 забастовкашка дакъа лаьцар 6 миллиони 910 эзари саго. Бразиле йоаккхагIа йолча индустриальни центре Сан-Паулу 1986 шера январь бетта денз ноябрьга кхаччалца промышленни болхлой 231 забастовка хилар.

ВЕНСУЭЛА: Цу мехка къахьегамхой цхьан центра иттлагIча конгрессо — республике эггара йоаккхагIчарех цаI йолча профобъединене — резолюци тIаийцай машара, герз дIадаккхара, халкъашта юкъера бувзамаш леладара болх кхы а айбара тIахьехаш. Съезда делегаташа къамаьлаш дир революционни Никарагуаи Пиночета диктатурана духьала къовсам лоаттабу Чиле халкъи хьаллоацаш.

Съезде дакъа лаьцараша Венесуэла правительствагара дийхар США-с тIахьожам лелабеча халкъашта юкъерча валютни фондо шийна качделла, арахьара декхараш дIатекхара долча лечкъора гIулакхага из юха а хьожилга.

ГВАТЕМАЛА: Цхьан барта соглашенена кулг яздаьд шоай мугIарашка ши бIаь эзар саг чувоагIача Гватемала йоаккхагIйолча йиъ профобъединене — Гватемала профсоюзни цхьоагIон конфедераце, банковски гIулакхерча наьха профсоюзаша, электрификаце Къаман института къахьегамхоша, Гватемала къахьегамхой Профцентро.

ХIанзарча чоалханерча хана, йоах документа тIа, машар оттабараи къаман прогресс хилийтараи цхьоагIо хила еза мехкарча дерригача демократически низий. ВIашагIъийна комисси оттаьй Гватемале лаьтта дIа-юха декъараи сага бокъонаш лорараи дараш санна лоархIам бола дешаш цхьана къестадергдолаш.

Реакционни тIема режимаша доал даьча шерашка (Винисио Сересо керте латта граждански правительство хьатIаялца) гватемальски профсоюзни болама цхьоагIонна чIоагIа хIама техар. Дукхха а профсоюзни лидераши активисташи терроро боабир, е уж мехкара дIабаха безаш хилар.

ГАИТИ. Таханарча дийнахьа Дювалье диктатуро цу гIайрен пачхаьалкхене боабьраш 30 эзар сагага дIакхаьчаб. Царна юкъе бар дуккха а болхлойи ахархойи активисташ. МоллагIа яле а, экономически бокъо хьеха е профсоюзни организаци вIашагIйолла гIертача балхара дIабоахар, набахта чубехкар, еттар, мехкара дIаухийтар, боабора.

Дювалье мехкара эккхаваьчул тIехьагIа шоай бокъонаш чIоагIагIа ювц Гаити къахьегамхоша. ВIашагIъеллай гаитянски болхлой комитет. Из гIерт диктаторо йохаяьча Гаите Межпрофсоюзни центро шийй хана лелабаь классови къовсама никъ юха меттаоттабе. Комитета хIанззе а вIаштIехьдаьннад протеста йоаккха демонстраци чакхъяккха. Цига дакъа лаьцараша дIадийхар алапи тIатохар, профсоюзий бокъонаш хилийтар, гIайрен тIа низаш увттадеча американски ТНК гIулакхаш дIадоахаргдолаш дунен дерригача мехкий промышленни предприятещца переговораш дIайолаяр.

(АПН).

США. Хьаькъал дIакхоачача американцаша, шоай эгIазлои раьза ца хилари дIагойт «Америка» яха провокационни антисоветски фильм Эй-би-си телекомпане телевидене гIолла дIахьокхарах.

СУРТА ТIА: «Америка» яха фильм дIагойтара духьала Нью-Йорке яьча протеста демонстраце дакъа лаьцараш. Уж санна долча провокационни лентащца кхувш йоагIача тIехьен уйлаш толхае гIерт ультраправи реакци. Из цо ду хIанз американцаша машареи герз дIадаккхареи идеяш дега тIара хьатIаэцандаь. «Америка» чулоацам псевдопатриотизмана дохьаш тохилга ба», — йоах манифестаце цхьан доакъашхочо.

В. КИКИЛО сурт. (ТАСС).

ИТАЛИ: ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

Укх тIеххьарча шерашка итальянски профсоюзаша дикка чIоагIъяьй шоай позицеш. Городе Бари хиннача пресс-конференце къахьегама Всеобщи итальянски конфедераце (ВИКТ) генеральни секретара Э. Череминья аьначох 1986 шу чакхдоалаш объединене членаш тIаккхийтар цул хьалхарча шерарчул 50 эзар саг.

Тахан ВИКТ чуйоагIа 4 миллиони 600 эзари саг вола 40 гаргга отраслевой профсоюз, хIаьта Итале йоккхагIйола профобъединени а я из.

Итальянски профсоюзий позицеш чIоагIъяларо, цар мугIараш тIаккхетаро хьагойт цар политика къахьегама Итале хьаллоацилга.

Профсоюзни болам баржара керттера бахьан да хьабе болх ца хилар. Экономически сотрудничестваш дегIаахара Организаце эксперташа хьагойтачох, Малхбузен Европа мехкашка хьабе болх боацарий боарам тIехь-тIехьагIа лакхлуш латт. Цу регионе болх боацараи 16 миллион сагага кхоачаш латт.

Болх лахара къаьстта кхераме гIулакх эттад Итале яхаш язду «Конкуисте дель Лаворо» профсоюзни газета оагIонаш тIа къахьегамхой Итальянски конфедераце (кхыча йоаккхача профобъединене) экономически тохкама Института директора Луиджи Фрейс. Профсоюзаша яхачох, Аппенинашка «совбарий» арми хIанззе а 3 миллион сагал тIехъяьннай. Цу хьокхамах Итале Испане санна малхбузен европейски мехкашта юкъе хьалхле лелаю.

Белгалдаккха деза, из проблема Итале шийй белгалонаш йолаш йолга. Мехка хIара область шийй тайпара хьабе болх ца хилара лазар кхийтта я. Масала, промышленни хьакъехьа чIоагIагIа дегIаенача мехка къулбаседе къахьегача нахах 7, 4 процент дIалоац бе болх боацараша, Итале центральни районашка къахьегамхошта юкъе болх боацараш 9, 1 процент ба, хIаьта къулбехьен областашка — 16,6 процент. Берригача мехка бе болх боацараш дIакхоач маIача наха юкъе 7, 1 процент, кхалнаха юкъе — 18.

Балха моттигаш ца хилара къаьстта во хьал да кагирхошка. Мехкарча нахах диълагIа дакъа ба кагирхой: кхойттеи ахи миллион гаргга саг. Царех массаза а болх бераш 5 миллиони 73 эзари саг, кIира цхьан сахьата баь а болх бераш — 230 эзар, болх боацараш (болх а баь цигара моттиг яйнараш) — 273 эзар, бе болх боацаш из эггара хьалха лехараш — цхьа миллиони 100 эзари гаргга саг.

Кхыйола керттера социальни къел жилищни дош да. Мехка цахаддаш тIадетталу квартирех дIатела ахча. Цун керттера бахьан да дукхагIа дола цIенош шоай бIаьхий даьй болаш хилар. ЦIенош дараша цахаддаш IотIадетт квартирех тела ахча, нагахьа из дIа ца делча Iаьдалгара новкъостал дех. ХIанз 62 эзарнел дукхагIа дезал чуIе цIа доацаш ба. 1983 шера январь бетта денз 1986 шера март беттага кхаччалца 290 эзарнел совга судебни соцам баьб из бахьан долаш дезалаш квартирашкара арабахара.

Итале демократически профсоюзаша шоай керттера декхар лоархI уж ира проблемаш дIаяхара, къахьегамхой бокъонаш хилийтара, йоккхача капитала духьала оттара цахаддаш къовсам лоаттабелга.

(АПН).

Зlамига хьехархо. И. ПЛИЕВА фотоэтюд.

КХОАНЕН ДАЙ

Классе дар из.

— Мишта хила веза кlаьнк? — хьаттар берех цхьанне.

— Дубинин Володя санна, — аьлар йиlига.

— Нурадилов Ханпаша санна, — аьлар кlаьнка.

— Аушев Руслан санна хила веза, — тlатехар кхоалагlчо.

Цхьаккха ца оалаш, царга массанега дlа а юха а хьежаш, велакъежар, парта тlа ухкача кулгаш тlа корта а билла ваьгlа кlаьнк. Хьаькъале хьежар цун lаьржа бlаргаш. Хала дар из фу уйла еш ва кхетаде. Бакъда, шеко йоацаш дар кlаьнко, моллагlчун яле а, цхьан хlаман уйла еш хилар.

— Хьона фу хет? Мишта хила веза таханарча заман къона саг? — хьаттар хьехархочо цунга. Сихха хьалгlеттар кlаьнк. Хувцаделар бlаргий лир, тхьовра хинна чоалхане уйлаш юстаркхайсача санна, цlаьхха сийрдадаьлар цун бlаргаш.

— Со раьза ва бераша аьначоа, аьлар цо.

— Аз-м хеттац, Руслан, цар аьннача хьо раьза ва е вац, — тlатехар хьехархочо. — Кхетанзар хьо са хаттарах?

— Кхийтар... Укхаза бераша цlераш яьхараш сий долаш нах ба, мехка а халкъа а бовзаш. Цхьабакъда, уж а цхьан хана тха ханнара хиннаб, тхо санна деша а баьгlаб, тхогара санна, цхьацца гlалаташ а дийнна хургда царгара а.

— Хlа-хlа! Хье санна уж а урока тlехьабийннаб ала-м валлац хьо? — аьлар дешархоех цхьанне.

Хьехархо во бlарахьежар кlаьнка.

— Руслан, хьай къамаьл де, — аьлар цо.

— Урока тlехьа а бийнна хургба, урок ца lомаеш шиаш а яьха хургья. Хиннадац алга дац кхыдола кхоачамбоацараш а. Бакъда, уйлаш цlена хиннай цар. Харц лийннабац, боккхагlчар юхь йоагаяьяц. Наха къамаьл деча хана, юкъе а тувсабеннабац. Цар, кlезигагlа къамаьл а деш, дукхагlа ладийгlад наха дувцачунга. Алик, la санна, йиlигашца а къийсадац, — аьлар Руслана.

Бераш деладелар. Хlаьта Алик шийна парта тlа lотlеlар.

Дукха ха яьннай цул тlехьагlа. Цхьабакъда, сона цlаккха дицлац Руслана аьнар.

Сагах мел доахкача дикача гlулакхех керттерчарех цаl да массадолча хlаманна тlехьа цlена хилар. Бера хана денз lама веза саг цlена хила. Эрсий кица да «мел кlома дале а, бакъдар тол», яхаш. Тола а тол! Тахан харц лийнначо кхоана оапаш бувца а тарлу. «Ер мара дий из?» аьнна цхьа лоадамбоацаш хетадала тарлуш дола во хlама дечо — кхоана кхы а вогlдар дергда. Къаьстта кхераме да ше дер, во, эхь дайна, наха наlалт аргдола хlама долга а ховш деш хилча. Масала, лочкъор, даьхнаьнах шийгара даьннар гlала, хьуладар, харц лер, шийла эшашагlа, зlамагlа волчунца нийсхо йоаца гlулакх леладар, уж lехабар, йиlигашца охца, гlожа хилар. Царна нийсса во хет сона къоаночоа гlо-новкъостал ца дар, цlагlа-коа бlарг локхаш воацар. Тахан шийна цlагlа, коа-карта накъа ца воалар, кхоана накъаваргвий-хьогl мехка а халкъа а? Циггара дlадоладу саго шийна харц наькъа тlара, иразы доврга вуга борал. Сабар! Кхы цlаьхка а сабар! Фуд аз леладер? Зулама духьиг децний тахан аз лоацар? Ер-м доккхача зуламага ловза хьалхара гlа ма бий, аьнна, юхавала веза, ше де лаьрхlа во хlама дита а дита. Нагахьа санна, иштта юхавала цун низ дlакхоаче — из я саг денал долаш хилара белгало.

Лоацагlа аьлча, зlамига волаш денз декхарийла ва хlара кlаьнк, йиlиг шоай йоккхача, сийрдача кхоаненга кийчвала. Цlена хилар, харц ца лер тоий укхаза? Тоъац. Фон хийн доацаш воахалац саг, оал вай. Аз цу тlа lотlатохаргдар: Къа ца хьегаш воахалац саг, аьнна. Дlауйла е вай вахара: дlа-са хьажал, зел гонахье, цlеношна, школа, шоаш чудаха цlа-ков, шоашта тlадувха барзкъа, автобус, трамвай, оашош деша книжкаш, шоаш чуlеш йола классаш, кхы мел дар. Малагlа да царех саго къа ца хьегаш, хьацар ца доаккхаш, кlоаргга уйла ца еш хьахинар?

Цхьаккха а дац. Къахьегам, къахьегам, тlаккха а къахьегам ба саг шин кога тlа ураоттаваьр, таханарча lилмага, говзалашка, культурага из кхоачаваьр. Боккха къахьегам ба дешар а. Хlаьта спорт? Дlа уйла ел, мел дукха ба шоаш эшарах къахьа къургаш деш, бакъда, хlаьта а спорт ца юташ, эшаро къар ца беш, хадданза тренировкаш еш доккхий спортивни толамаш доахаш Даьхен сий айдераш?

Са хьаькъал дlакхоачачох, зlамига из вале а, воккха из вале а, саго деш дола цхьаккха хlама дац лоархlам боацаш. Гlалат-м воал. Из нийсдала тарлу моллагlчун а. Цхьабакъда, цкъа даьнна гlалат кхы ца далийта хьажа веза. Доккха иразы да воча гlулакхех, оамалех мукъавала магар. Денал доацачунга дулуш хlамаш дац из. Хlаьта из денал массанега а да из хьаоарцагlа а даьккха цох пайда эца, из нийсача апарагlа хьожаде цун сабари хьаькъали тоэ.

Тlаккха, эггар хьалха саг ше ва-кх шийна сийрда кхоане lалашъе декхарийла вар. Хlаьта из lалашъе еза гlулакхаца, эзделаца а волаш, Даьхе а халкъ а дукха дезаш, доазув доаццаш вай йоакхо еча партена Советий lаьдала мутlахьа а волаш. Ишттачарех хул бакъбола патриоташи интернационалисташи. Халкъо даим лакха лоаттаду иштта дог-уйла долаш, шоай хьаьналча къахьегамца Даьхе хозъеш хьалкхийнача, уж бахьанце шоай цаl мара доаца вахар дlадала кийча болча шийна къонгийи мехкарийи сий.

Хlара советски бера низ кхоачалба уйлашца, гlулакхашца цlена долаш, Даьхенна, халкъа тешаме долаш даха а лела а. Бакъбола интернационалисташ а советски патриоташ а болаш хьалкхе!

М.С. ПЛИЕВ,
яздархо.

ГАГИЕВ Гирихан

ЖА ДОАЖАДЕЧА

Лоам чу лийннав
Со а, бераш,
Ахка вахар
Ца а кхераш.

Лийннав, баьцаш
Йолча шортта.
Кхестар цар хьажах
Са корта.

Цигга даде
Доажадора
Шийна жа... Цунна
Аз гlо дора.

Бlаргагушше
Бажа устагl —
Барстар бажаш
Бола устагl.

Тха дlаьхлора,
Бlаргагушше —
Хьалгlо лоам чу,
Сох ца теше.

Уж устагlий
Кlай дар лоа мо...
Царех, тхона
Болча тоама,

Лакхе лела
Морхаш яйча,
Цу хьайзача,
Лоа мо кlайча

Морхех а
Устагlий
Хетийтар тхона.
Цкъаза,
Тхоай устагlий лоархlаш,
Лоархlар оаха
Кlай уж морхаш!
Иштта
вlаши тара дар
Морхаши
Устагlийи...

БУЗУРТАНОВА Мовлатхан

ВАХАР

Са вахар, говр санна,
Сона баргал тоха,
Са гош бехка, хьо ма
гlерта!

Вахар, хьай мел йола
Халонаш, la са наькъа
Дукъала тувсалахь,
со кхерац,

Се цар вlашкаяхьар.
Кхер со, сай мугlа
Ца язбеш бисар юкъагlа,
Кхера со Даьхен декхар
Дlа ца луш, се йисар.

Кхер со, сай иллеш,
Зовне оаз яьнна ца декар,
Кхер со сай стихаш,
Эсал хийтта, бехк баккхар.

ЯХЬЕ БАЬННАБ ВОЖАТЕШ

Дукха ха йоаццаш Ленински района пионерий цlено чакхъяьккхар «Уллув гlа боахаш я са отряд» яха пионерий отрядий вожатей хьажар-конкурс. Цига дакъа лоацаш бар юкъанцарча классашка вожатеш бола кlаьнкаши йиlигаши. Цига цар дувцар цу балха шоашта карагlдаьнначох, ца деш дисачох. Цул совгlа цар чакхдаьккхар «Кийча хила!» яха ловзар-яхь. Укхаза дика гучаьлар берий говзал, зрудици: хlама довзаш а, цунах хеташ а уж хилар, цар бартцхьоагlо. Цу яхье-ловзаре бераша гайтар иллеш даха, халхараш де шоаш ховш хилар.

Цу яхье-хьажаре дикагlчарех лаьрхlар № 56 йолча юкъерча школа «Доттагlа» яха команда. Лаьрхlа призаш елар цига пионерий ритуалаш дикагlа йовзарца белгалъяьннача Руденко Лилина (№ 56 йола школа), Зулкарниев Мишайна (№ 8 йола школа). № 2 йолча юкъерча школерча Блуменау Ильяй аьттув баьлар «Колокол» яхача политклуба котало яккха, № 2 йолча юкъерча школера Хапалиев Муслимни № 13 йолча юкъерча школера Кулин Сергейи телар «Музыкальни киоске».

Ленински районерча бераша кастта дакъа лкоацаргда цу тайпара хургйолча республикански хьажаре-конкурсе.

М. ТУТАЕВА.

ХЬАЛХАРА ГlА

Укх деношка корах арахьежаш латташ сона бlаргавайра хоза кlай юкьи жоглара бlаргаши долаш ловзаш воалла зlамига кlаьнк.

Гурахьа денз сона бlаргавайна вацар из, бакъда, вайзар цу сахьате — тха лоалахой Абуязитовгlар кlаьнк — lаьла вар из. Дукха ха яц из когаш ваха. lалаьмате лоралуш, дехьа а сехьа а хьежаш, шорттига когаш боах цо.

Цунга хьежаш, дlадахар дагаухаш, самукъадаьнна латтар со. Вай дерригаш а lаьлий ханнара ма хиннадий.

Зlамига хи кlеж lоухача крана дlатlавода lаьла. Гаргагlертача, кlирвенна цунна бlара а хьеже, шийна замига, гlайбилг санна дола кулгилг дlакlалхьокх. Кулга тlа lотlа а кхийте, шийлача хиво цицхаш тох, из ца дезаш кlаьнк юхавал. Амма цу сахьате, юха а вийрза, хин кlежа кlирвелле бlараза, хьожа. Цу хана цун юхь чlоагlа цlимхара ерз. Цу кlежаца дувкха хlама дус из ца кхеташ. Вахар довза, кхетаде цо боаккха хьалхара гlа ба из.

Цу сахьате кlаьнка теркам тlаззар барталъяьккха латтача ведаро. Волавенна тlа а ваха, пхон тlа хlама техар lаьлас. Цо даь тата хоза хийтта, вела къёжар. Гонахьа дlа-юха а хьежа, ше саго зуй хьожаш, ведара тlа фата тохаш санна, кулгалгаш lотlадетта волавелар тlаккха.

Дукха ха ялалехьа из а кlордадир цунна. Цигара хьал а гlетта, коа гlолла дlаволавелар. Коа гlолла доагlача цисйо, лаьтта lохайнача кхокхо тlаозар кlаьнка теркам.

Юххера а сигала хьалхьежа волавелар из.

Йийкха яр сигале.

— Нанилг, хьавада чувола, хlама даа хьайна,—аьнна нана кхайкхача, цкъа цунгахьа дlа а хьежа, юха а сигала урагlа хьежа волавелар lаьла.

Кора гаргаш тlа а къайла, айса деш хиннача гlулакхах елар со. Бакъда, дукха ха ялалехьа юха а, из гlулакх ше долчча дитар аз. Са уйлашкара дlавалацар кlаьнк. Вай хозача лаьтта бах уж санна бола миллионаш.

Уж хlанз мара дуне довза болабеннабац. Дерригa а духхьашха хулаш: шийна къайленаш йолаш да царна.

Дуне тамашийна да. Дунен тlа мел дола хlама да хоза.

Вай бераштa гонахьара хозне, царга делакъежа дуне массаза а делаш хулга ловр-кх. Сигале тахан цу бийрга бlаргаяйнача тайпара къаьга, оалхазараш декаш, зиза тохаш хулга ловра-кх.

Хlанз из дерригa а лораделга чlоагlа чоалхане дийрзад. Вайна хlаранена эш машар. Цудухьа хlаране къовсам лоаттабе беза цунна тlехьа.

...Тахан lаьла араваьннав шийна вахара боккхача новкъа. Хlаьта из никъ цунга байта беза машарерча сигален кlал.

А. МАЦИЕВА.

«ОКА» ЯХА ЗlАМИГА АВТОМОБИЛЬ

Хьалха вай мехка ца хинна къаьстта зlамига автомобиль арахеца кийчъеш я. Из яьраш кхоъ предприяти я — Волжскийи Камскийи автозаводаши Серпуховски мотозаводи. Кердача машина кхо цlи я: «Кама», ВАЗ-1111», «Ока». Уж еррига цlераш хетаргахьа оттаяь я, цхьабакъда, автомобилисташта юкъе из йовзаш я «ОКА», яхаш.

Двигатель а аккумулятор а зlамига хиларо таро хулийт капота кlал запасной чарх чуйилла а. Хьалхашкара кизга цlенду цхьан шеткаца. Тховна йистошка гlолла резина lаьржа тамагlаш долх. Цар къайладоах сварка овнаш. Кузова конструкци яьй сварочни роботашца вlашагlйолла йиш йолаш. Крылоши наlарий кlалхара оагlошни синтетически пленка тlайоаллаш я. Цо таро хулийтаргья уж мукх ца янта.

«Ока» арахеца лаьрхlад 1987 шу чакхдоаллаш. Камскийи Волжскийи автозаводаша хlара шера арахецаргья 20 эзар машина.

«Окага» хьежаш ба эцархой, хlана аьлча мехка эггара дарегlа йола машина хургья из. Хетаргахьа оттабаь мах 3500 сом ба. Из экономични я — 100 км. наькъа 4 литр мара бензин доагадац, хlаьта сахьата 120 км. кхаччалца сиха леларгья. Специалисташта хетачох, хlара шера из микролитражка эш 400—500 эзар машин.

Дмитрий САСОРОВ,
АПН корреспондент.

Спорта хоамаш

ШАХМАТАШ

Грозненски шахматни клубе укх деношка чакхъяьннай Нохч-Гlалгlайчен чемпионат. Ирача къовсаме хьалхара моттиг яьккхар спорта мастералла кандидата Р. Яндарбиева. Цул совгlа, цо РСФСР чемпионата зональни яхьашка дакъа лаца бокъо а яьккхар.

Шоллагlен кхоалагlен моттигаш йийкъар бовзаш болча шахматисташа А. Сумкинеи С. Кастарновеи.

ФУТБОЛ

С. Орджоникидзе цlерагlа стадионе дlайолаеннай В. И. Ленина цlерагlча НГПЗ вокхагlволча оператора, СССР Лакхехьарча Совета депутата, Социалистически Къахьегама Турпалхочун Н. И. Ведерникова цlерагlа мехка дикагlйолча кагирхой командашта юкъера футболах йола турнир. Цига дакъа лоацаш я шин группана йийкъа бархl команда.

Грознерча «Терека» кагирхой состав ловзача группе я Ленинградера «Зенит», Краснодарера, «Кубань», Воронежера «Факел».

Яхьий хьалхарча дийнахьа вай мехкахой лайзар ленинградцашца. Из вlашагlкхетар счет 2:2 йолаш чакхдаьлар. Кхыъкхе сурт дар шоллагlча матче хиннар. Воронежций наlарашка ялх бургац дlачутехар грозненцаша, шоай наlарашка цхьаккха чуялийтанзар. Группера тlеххьара ловзар краснодарцашца хилар. Счет 0:0 я.

ХУВЦАМАШ ХИННАД

СССР футбола федераце президиума шоллагlча лига командашта юкъе мехка чемпионат чакхъяккхара дош къоастадаьд укх деношка. Юкъейоалае лаьрхlа хинна керда проект тlаэцанзар. СССР чемпионат чакхъяккхара порядок хьалха хиннар йитай.

Шоллагlча лига ловзарашка дакъа лоацаргда 161 коллективо. Царех ийс территориальни зона яьй. Цу зонашка котало яьха командаш кхаь группана екъаргья. Группашка толам баьккхараша 1988 шера хьалхарча лиге ловза бокъо йоаккхаргья.

РСФСР 3-гlча зона чуйоагlа командаш ераш я: «Динамо» (Махачкала), «Кубань» (Краснодар), «Терек» (Грозный), «Машук» (Пятигорск), «Дружба» (Майкоп), «Спартак» (Нальчик), «Волгарь» (Астрахань), «Нарт» (Черкесск), «Уралан» (Элиста), «Торпедо» (Таганрог), «Цемент» (Новороссийск), «Локомотив» (Минеральные Воды), «Салют» (Белгород), «Сокол» (Саратов), «Старт» (Ульяновск), «Торпедо» (Волжский), «Атоммаш». (Волгодонск).

Ловзарий календарь чlоагlдаьд. Шоай хьалхара вlашагlкхетар грозненцаша 30 апреле чакхдоаккхаргда.

М. МАЖИТОВ.

КlАЛТОХАР

Татарски АССР столице Казане укх деношка чакхъяьлар шийна лоlаме кlалтохарах йола Ерригсоюзни турнир. Цига дакъа лоацаш хилар вай мехкахой — «Трудовые резервы» ДСО викалаш.

Тренера Г. Эльдерханова хоам ма барра, боккхача толамца дlайинхьар уж яхьаш Нохч-Гlалгlайчен вlашагlкхийттача командацара атлеташа. Царех кхаьнне В. Саипова (45 кг), А. Бисултанова (56 кг), Б. Гадаборшева (60 кг) чемпиона цlераш яьхар.

А. ИЗМАЙЛОВ.

САЛОlАЧА ДЕНОШКА

28 МАРТ

В. И. Ленина цlерагlа культура Дворец. 8.30. Машинкаца йийза хlамаш е lомалуш йола курсаш. 8.40. Гитаристий берий кружок. 10.00. Теникий театр. 12.00. Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара хетаяь лекци-концерт. 14.00. Барзкъаш даха а тега а lомалуш йола курсаш. 14.00. Массовикий-затейникий кружок. 15.00. Нохчий мотт lомабеш йола курсаш. 15.00. «Вай а вай бераш а» яха даьй-ноаной клуб. 16.00. Халкъа драматически клуб. 18.00. Балетни студи. 19.00. «Вlашагlкхетар» яха дискотека.

Н. К. Крупскаяй цlерагlа культура Дворец. 11.00. Авиамоделироване кружок. 11.00. Барзкъаш даха а тега а lомалуш йола курсаш. 18.00. Кагирхой салаlара сайре.

Химикий культура Дворец. 9.00. «Лидер» яха спорт-клуб. 10.00. Машинкаца йийза хlамаш е lомалуш йола курсаш. 10.30. «Эхь-эзделах дувца вай» яха беседа. 16.00. Боксах йола спортивни яхьаш. 18.00. Спортивни гимнастика. 18.00. «Селаlад» яха халхара халкъа коллектив. 18.00. Академически хор. 18.00. Духовой оркестра концерт. 18.00. «Дунен халкъашта юкъера театра ди» яха радиодувцар.

Просвещене болхлой цlа. 9.00. Юртарча хьехархочун клуб.

«Красный молот» завода культура Цlа. 9.00. Бальни халхарий берий кружок. 15.00. lалам дезарий клуб. 19.00. Кагирхой салаlара сайре.

Пролетбата цlерагlа культура Цlа. 13.00. Къонабарий цlей. 18.00. «Кхалсаги дии» яха лекторий.

«Оргтехника» объединене культура Цlа. 14.00. «Илле вайна даха а лела а гlо ду» яха утренник. 16.00. Игротека. 18.00. Кагирхой салаlара сайре.

Горьке цlерагlа клуб. 9.00. Гитаристий кружок. 14.00. Вай ханарча бальни халхарий берий кружок. 17.00. «Селаlад» яха эстради халхара коллектив. 17.00. Киносайре.

КИМа цlерагlа клуб. 11.00. «Хургвола бlухо» яха клуб. 19.00. Кагирхой салаlара сайре.

Маькхакомбината клуб. 9.00. «Говза кулгаш» яха клуб. 18.30. «Музыка дунен тlа» яха дископрограмма.

«Динамо» стадиона езача атлетика зал. 14.00. Езача атлетиках йола Нохч-Гlалгlай АССР чемпионат.

ЧИГУ спортзал. I корпус. 17.00. Маlанах баскетболах ловзаш «Буревестник» яхача ДСО XV Спартакиада.

29 МАРТ

В. И. Ленина цlерагlа культура Дворец. 8.30. Машинкаца йийза хlамаш е lомалуш вола курсаш. 8.30. «Росинка» яха халхара ансамбль. 9.00. Брейк-данс. 9.00. Балетни студи. 9.30. Салоlача ден клуб. 10.00. «Улыбка» яха халхара халкъа ансамбль. 10.00. Джазови студи. 10.00. Радиотехнически кружок. 11.00. «Фаьлгийи приключенейи дунен тlа» яха киноклуб. 12.00. Бальни а дискохалхарий а школа. 12.00. Музыкан книжкаи кlира дlакъовлар. 13.00. Оперни студи. 13.00 «Меридиан» яха халхара халкъа ансамбль. 14.00. Барзкъаш даха а тега а lомавеш йола курсаш. 14.00. «Сийг» яха кхувшбоагlарий клуб. 19.00. «Вlашагlкхетар» яха дискотека.

Н. К. Крупскаяй цlерагlа культура Дворец. 9.00. Авиамоделистий кружок. 14.00. «Театри бераши» яха берий цlей. 15.00. «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. «Хьо вахаш йола моттиг» яха беседа. 18.00. Кагирхой салаlара сайре.

Химикий культура Дворец. 9.00. «Кlай ладья» яха шахматни клуб. 10.30. «Светофор» яха клуб. «Гlашша лелачун абат» 12.00. Барзкъаш даха а тега а lомавеш йола курсаш. 16.00. «Лидер» яха спортклуб. 18.00. Ритмически гимнастика. 19.00. Кагирхой салаlара сайре.

Просвещене болхлой Цlа. 16.00. Ленински районерча хьехархой салаlара яь сайре. 19.00. Къоначa хьехархочун клуб. Эрсий романса сайре.

«Красный молот» завода культура Цlа. 10.00. Бальни халхарий берий кружоко хьех. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. 15.00. «Бераши книжкеи» яха литературни обзор. 19.00. Кагирхой салаlара сайре.

Пролетбата цlерагlа культура Цlа. 15.00. Игротека. 18.00. «Вежарий халкъий дезале» яха устни журнал. 19.00. Кагирхой салаlара сайре.

«Оргтехника» объединене культура Цlа. 11.00. Болх беш я йийллача наlарий клуб.

Горьке цlерагlа клуб. 9.00. Барзкъаш даха а тега а lомалуш йола курсаш. 10.00. Йийза хlамаш е lомавалар. 12.00. Халхарий берий коллектив. 12.00. Театральни берий коллектив. 14.00. Берий вокальни группа. 16.00. «Селаlад» яха эстрадни халхарий коллектив. 16.00. Ветераний музыкальни хьаьшацlа. 19.00. Кагирхой салаlара сайре.

КИМа цlерагlа клуб. 10.00. «Орг» яха клуб. 13.00. «Светлячок» яха берий кинотеатр. 19.00. Кагирхой салаlара сайре.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ШОАНА, ДЕШАРХОЙ!

Грозненски мехкдаьтта техникумо 6—10 классашкара дешархой хьех наlараш йийлла йолча деношка, 4, 11, 18, 25 апреле 12 сахьат даьлча шийна активи зале.

ТХА АДРЕС: Клара Цеткина цlерагlа ул. 14/53. №№ 3, 2, 5, 6 йолча трамваяшца «Дагестанская» яхача остановке кхаччалца ва веза.

ШОАНА, БЕРАШ!

Каникулаш йолча деношка республикански теникий театре е спектаклаш хьокхаргья:

27 марта — А. Усманов. «Хьагlара къайле», фаьлг.

28 марта — К. Мешков. «Цирка кlориг лай тlа», лирически фаьлг.

29 марта — В. Синакевич. «Дикий», философски притча.

26 марта — И. Токманов. «Йиша Аленушкеи воша Иванушкеи», лирико - драматически фаьлг.

30 марта — Н. Осипов. «Дикачохи вочохи, бlаьхача меттахи», комедийни фаьлг.

Спектаклаш дlайолалу 10.30, 12.00 сахьат даьлча. Дувла тхо долча!

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 МАРТ

I ПРОГРАММА

7.00 — lуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Семнадцать мгновений весны». Художественни фильм. 6-гlа сери.
9.20 — «АБВГДейка».
9.50 — «Капризная принцесса». Мультипликационни фильм.
10.10 — «Души моей царицы». Фильм-концерта премьера.
11.00 — Гlулакхах дола къамаьл. «Зlамига экран — доккхий балхаш». Телевизионни заводий перекличка.
12.30 — «Цкъа хержа никъ». Дlалохк Г. Каменныйс.
12.50 — Ахкан ханага довлар.
13.00 — Доттагlле. Телевизионни журнал.
13.30 — «Хьайбай дунен тlа».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Массанена а хlаранена а».
15.20 — «Идея эш».
16.20 — «Сага деррига а дулу». Телевизионни документальни фильма премьера. Шеклелхаш йола дефект дlалкхарах.
17.20 — Сийлахьча Октябра юбилейга. «Историн довргдоаца мугlараш». «Челюскинцаш». Художественни фильм. 1, 2-гlа сереш.
19.45 — «Две точки зрения». Телетlий Москва — Нью-Йорк. Советски американски журналистий къамаьл.
20.45 — «Халкъа ашараш».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Шоаттден сайрийна». «Илли цаккха вай, новкъостий».
23.25 — «Ленинград — музей под открытым небом». lилма-довзийтара фильм.

II ПРОГРАММА

8.00 — lуйранара гимнастика.
8.20 — А. Глазунов. Лирически поэма.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «lуйранара почта».
9.30 — Дунен художественни культура. И. С. Бах. Вахарен кхоламен оагlонаш. 2-гlа передача.
10.25 — «Соленый пес». Субтитраца художественни фильм.
11.35 — «Возвращение в Хатынь». М. Горьке цlерагlча Белорусски Паччахьалкхен эрсий драматически театра фильм-спектакль. Субтитраш ца. Автораш — А. Адамович, Б. Лупенко.
13.10 — «Унахцlено». Киевера передача.
13.40 — «Даьхен хьамсара цlераш». «Горький. Шераши деноши». Документальни фильма премьера.
14.10 — «Шийттлагlа бийса». Художественни фильм.
15.35 — Кхерамзлен болама тlехьа.
15.40 — «Олег, Николайи прогресси». Юртарча къоначa специалистех телевизионни очерк.
16.00 — Москва. Консерваторе йоккха зал.
18.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Зенит» — ЦСКА. 2-гlа тайм. Ленинградера трансляци.
18.50 — «Нохч-Гlалгlайчен кlира».
19.00 — «Искусствай дунен тlа» (гlалгlай меттала).
19.30 — Концерт.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Циска кlорига цlа мишта хьалдаьдар». Мультипликационни фильм.
20.15 — Спортивни гимнастика. «Московские новости» яхача газета призах дунен халкъашта юкъера яхьаш.
21.00 — «Ха».
21.40 — Доазол дехьарча фильма экран. «Третья сторона монеты» (НРБ).
22.55 — «Кердадараш».

29 МАРТ

I ПРОГРАММА

7.00 — lуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «И в каждой нотке отразится небо...». г. Фрунзера передача.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гlулакх ду Советски Союза!».
11.00 — «lуйранара почта».
11.30 — Дего къоабалдер. Телевизионни журнал.
12.00 — Халкъа творчества шоллагlа Ерригсоюзни фестиваль.
12.30 — Музыкальни киоск.
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «Унахцlено».
14.45 — «Новкъост илли».
Ерригсоюзни телевизионни конкурс.
15.35 — «Бегашта а бокъонца а». Сатирически передача.
16.20 — Е фантастически дуне. «Роботашца бегаш бац». Телевизионни художественни фильма премьера.
17.40 — «Бlаьстан иллеш». Мультипликационни фильм.
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — «Шоана, ветеранаш».
19.30 — Кинопанорама. Дlахьор — кинорежиссер Р. Быков.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Семнадцать мгновений весны» Художественни фильм. 7-гlа сери.
22.50 — «Футбольни обозрени».
23.35 — «Кердадараш». Йистедаьлча (23.40) — шахматни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дlаотта!».
8.20 — «Третья сторона монеты». Художественни фильм (НРБ).
9.35 — Дунен музыкальни культура ганзера. И. Стравинский.
10.10 — «Эрсий къамаьл».
10.40 — Латвийски телевидене программа.
12.00 — «Дунен кагирхойи».
13.00 — Сага институт. Маlанахи кхалнахи.
14.00 — «Коапп». Бархl сери йолча мультипликационни фильма премьера. 1-гlа сери.
14.30 — Спортивни программа. «Московские новости» яхача газета призах дунен халкъашта юкъера яхьаш.
15.15 — Шо хьех телевизионни театра. «Океана чура гlайренаш». Анатолий Эфроса спектаклаш.
18.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Спартак» — «Арарат».
19.45 — «Хьай могаш хила безам бале». 5-гlа передача. «Шун гlа».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Спортивни программа. «Московские новости» яхача газета призах дунен халкъашта юкъера яхьаш.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Тео Адама хьех».

30 МАРТ

I ПРОГРАММА

19.05 — «Тахан дунен тlа».
19.15 — «Вовзаш воацар». Телевизионни спектакла премьера. Автор — Л. Зорин.
21.00 — «Ха».
22.00 — «Семнадцать мгновений весны». Телевизионни художественни фильм. 8-гlа сери.
23.05 — «Тахан дунен тlа».
23.20 — Р. Гаджиева иллеш кхоачашду И. Мальгинаси Э. Бабаевси.

II ПРОГРАММА

8.00 — «lуйранара гимнастика».
8.15 — Дlалохк «Веснянка» яхача эрсий илле ансамбло. «Салют» яха ДК (Москва).
8.30 — «Ага». Документальни фильма премьера.
8.50 — Концерт.
9.35 — «Фу вlаштlехьдалац робота..?». Телевизионни документальни фильма премьера.
10.05 — Юртбоахама знаней университет.
10.50 — Д. Фонвизин — «Недоросль». СССР Зlамигача Паччахьалкхен академически театра фильм-спектакль.
13.10 — «Коапп». Мультипликационни фильм. 4, 5, 6-гlа сереш.
13.40 — «Мальта парламента делегаци СССР-е». Документальни фильма премьера.
14.00 — «Кердадараш».
16.00 — «Город», «Хьасташ». Документальни фильмаш.
17.20 — «lалам лорадар» (нохчий меттала).
17.40 — «Унахцlено» (нохчий меттала).
18.00 — «Кердадараш».
18.15 — «Аз гlулакх ду Советски Союза!».
19.15 — «Нохч-Гlалгlайчен ди».
19.35 — «Шун хаттарашта жоп лу». Передаче дакъа лоацаш ва НГlАССР юстице министр И. А. Албастов.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». Мультипликационни фильм (ВНР).
20.15 — «Футбольни обозрени».
21.00 — «Ха».
22.00 — И. Гайдна Лондонски симфонешта юкъера № 101 йола симфони.
22.30 — Волейбол. СССР чемпионат. Кхалнах. «Коммунальник» — «Уралочка».
23.00 — «Кердадараш».

РАДИО

28 МАРТ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — 8.45 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.15 — Радиоладувгlархой хаттараштa жоп лу Октябрьски районни халкъа суда судахочо Ю. Ф. Гавриловас.
10.35 — 10.40 — Реклама.
11.00 — «Хьона, Даьхе, салтечун дог».
11.30 — 12.00 — «Эргалоний наькъагlа». КПСС Ленински РК гергача истола тlара къамаьл.
12.40 — 13.00 — «Салаlара минуташ» (нохчий меттала).
13.00 — 13.15 — Ашараш.
15.15 — «Ассиновский» совхоза художественни самодеятельноста концерт.
16.00 — «Бригадни подряд балха тlа» (нохчий меттала).
16.15 — 17.00 — «Кавказа lуйренаш». Радиожурнал.
18.00 — 19.00 — «Ашарий почта».

УКВ

19.00 — «Сакъердамеча талгlе тlа». Музыкально-литературни композици.
19.20 — Нохч-Гlалгlай ашарий концерт.

29 МАРТ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукхаеза ашараш».
11.20 — 12.00 — Кlирандеи музыкальни программа.
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — 17.00 — «Къона тlехье» (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 — «Иллеца доттагlал долчарна». Концерт.

УКВ

19.00 — Халхарга дех. Концерт.

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный. Маяковске. ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского. 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-06, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи ереи, шоаттеи деношка

СФ00123. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92, Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1239.